

บทที่ 4

เพลงขอในงานแก้บนเจ้าพ่อเขาแสง

งานบวงสรวงเจ้าพ่อเขาแสงหรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “งานแก้บนเจ้าพ่อเขาแสง” เป็นอีกงานหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับคนที่เคารพ ศรัทธา ในอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของเจ้าพ่อเขาแสงที่ได้ช่วยเหลือ ปัดเป่า ปกป้องคุ้มครองอันตราย รักษาอาการเจ็บป่วยของชาวบ้านในพื้นที่ หมู่ที่ 1 บ้านคำเรือง หมู่ที่ 2 บ้านไถ่เดือน หมู่ที่ 5 บ้านบ่อแก้ว หมู่ที่ 10 บ้านดอยงาม และหมู่ที่ 12 บ้านทุ่งรวงทอง มายาวนาน จากพิธีกรรมที่จัดแบบเล็ก ๆ ในหมู่บ้านใกล้เคียง มีผู้คนมาแก้บนไม่ถึงสิบคน ขยับเป็นหลักสิบ หลักร้อย จากผู้คนในหมู่บ้านใกล้เคียง 3-5 หมู่บ้าน ปัจจุบันชาวบ้านในพื้นที่ต่างอำเภอ ต่างจังหวัด ได้มาร่วมงานแก้บน อันเป็นผลที่สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อเขาแสง จนสำนักงานวัฒนธรรมอำเภอนาหมื่นจัดเป็นอีกหนึ่งประเพณีที่สำคัญของอำเภอนาหมื่น

4.1 ประวัติเจ้าพ่อเขาแสง

บุญเรือง สารกา (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 12 ตุลาคม 2555) อายุ 73 ปี บ้านเลขที่ 27 หมู่ 12 ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน เป็น “เฒ่าแก่” หรือผู้เฒ่าผู้แก่มีหน้าที่กล่าวเชิญเจ้าพ่อเขาแสงเพื่อประทับร่างทรงในงานแก้บนเจ้าพ่อเขาแสง ได้เล่าถึงประวัติเจ้าพ่อเขาแสงว่า จากที่ผู้เฒ่าผู้แก่ (ผู้อาวุโส) ในหมู่บ้านเล่าสืบต่อกันมาว่าเดิมทีมีพี่น้อง 2 คน คือ เขาเผือกผู้เป็นพี่และเขาแสงผู้เป็นน้อง เป็นชาวลื้อหรือลื้อวะ โดยสันนิษฐานว่ามาจากประเทศลาว ได้มาพบกับอาชญาแก้วซึ่งอยู่ที่ดอยหินแก้ว (ตั้งอยู่บริเวณเขตพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านคำเรือง) และต่อมาก็มีความชอบพอกัน จึงได้คบหาเป็นเพื่อนกัน อาชญาแก้วก็อนุญาตให้เขาแสงอาศัยอยู่บริเวณเขาอีกลูกหนึ่ง (ดอยเขาแสง) ส่วนเขาเผือกก็อาศัยอยู่บริเวณเขาอีกลูกหนึ่ง (ดอยเขาเผือก) ซึ่งสันนิษฐานว่าท่านทั้ง 3 ท่านนี้เคยเป็นนักรบมาก่อน

ต่อมาท่านทั้ง 3 ได้เสียชีวิตลงดวงวิญญาณก็ไม่ได้ไปไหนคอยปกป้องรักษาพื้นที่บริเวณนี้ต่อไป เมื่อเวลาผ่านไปหลายร้อยปี ได้มีผู้บนบานสารกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่อยู่บริเวณป่าเขาในหมู่บ้านและก็ได้สัมฤทธิ์ผลดังที่ปรารถนาก็ได้ทำการแก้บน ซึ่งสันนิษฐานว่าแต่เดิมในการแก้บนก็จะทำกันแบบง่าย ๆ มีคนเข้าร่วมพิธีไม่กี่คน คือ คนที่แก้บน และคนที่ทำหน้าที่เป็นข่าวจ้ำ ข่าวจ้ำ

คือ คนที่ทำหน้าที่เอาข้าวเหนียวปั้นแล้วจิ้มลงในอาหารหรือเครื่องสังเวทย์ที่มาแค้นแล้ววางไว้ในจานหรือภาชนะที่จัดเตรียมไว้สำหรับให้เจ้าพ่อเขาแสงมารับเครื่องสังเวทย์นั้น

เมื่อเวลาผ่านไปดวงวิญญาณของท่านเหล่านั้นก็ได้มาเข้าสิงคนในหมู่บ้าน เพื่อจะหาไปเป็นร่างทรงหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “จับข้าง” โดยคนที่โดนสิงจะมีอาการเหมือนคนบ้า พุดจาไม่รู้เรื่อง ภาษาที่ใช้ก็ไม่ใช่ภาษาท้องถิ่น แสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ เช่น กระโดดจากที่สูงหรือทำสิ่งที่คนธรรมดาทำไม่ได้ จนชาวบ้านต้องจับขังไว้นานเป็นเดือน ใช้วิธีการต่าง ๆ ในการรักษาก็ไม่หาย พอนานเข้าคนที่โดนสิงร่างนั้นก็ได้พูดเป็นภาษาท้องถิ่นว่าเป็นเจ้าพ่อเขาแสง โดยคำพูดที่พูดนั้นก็ผสมกับคำโบราณ ซึ่งบางคำถ้าฟังแล้วก็ต้องแปลอีกครั้งหนึ่งถึงจะเข้าใจได้ และก็ได้บอกเกี่ยวกับพิธีการเลี้ยงว่าจะต้องทำอะไรบ้าง จะต้องเลี้ยงต่อนไหน จะต้องมีการเตรียมงานอย่างไรบ้าง หลังจากนั้นคนที่โดนสิงร่างก็อาการกลับเป็นปกติ คนที่โดนสิงร่างและเป็นร่างทรงคนแรกคือ นายบู๊ต คำอ้ายล้าน

สรุปได้ว่าดวงวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ที่คอยปกป้องรักษาบริเวณดอยหินแก้ว ดอยเขาเผือก ดอยเขาแสง มีอยู่ 3 ดวงวิญญาณ ซึ่งชาวบ้านจะนิยมเรียกกันว่า “อาชญาเจ้า เขาเผือก เขาแสง” หรือเรียกว่า “เจ้าพ่อเขาแสง” ซึ่งเป็นความเชื่อที่ผูกพันกันมานานระหว่างเจ้าพ่อเขาแสงกับชาวบ้านในบริเวณนั้น ถ้าเปรียบแล้วเจ้าพ่อเขาแสงก็เหมือนกับดวงวิญญาณบรรพบุรุษที่ศักดิ์สิทธิ์ ชาวบ้านก็เปรียบเสมือนเป็นลูกเป็นหลานที่ให้ความเคารพ ความศรัทธา ให้ความไว้วางใจเป็นที่พึ่งเมื่อเจอกับปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ที่ไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ด้วยตนเอง เช่น การขนบานขอให้ปกป้องรักษาความปลอดภัยเวลาที่ต้องเดินทางออกนอกพื้นที่ การขนบานขอให้หายจากอาการป่วยที่รักษาจากโรงพยาบาลแล้วไม่หาย การขนบานขอให้ช่วยเหลือสิ่งของที่หายไปให้ได้กลับคืนมาเป็นต้น

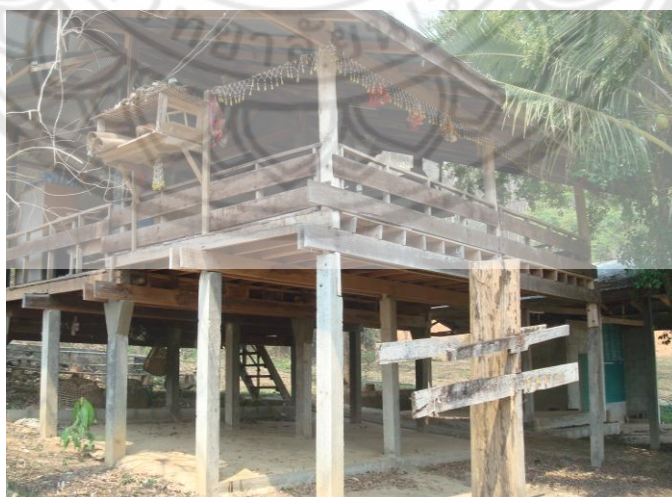
การขนบานในบริเวณหมู่บ้านก็ต้องให้คนที่ได้รับแต่งตั้งจากเจ้าพ่อเขาแสงเป็นการทำพิธีบวงสรวงให้ แต่ถ้าอยู่ที่อื่นหรืออยู่ต่างจังหวัดก็สามารถที่จะตั้งจิตอธิษฐานขนบานได้เอง โดยต้องนั่งหันหน้าไปทางทิศตะวันตก และเมื่อถึงเวลาที่จะต้องแค้นคือภายในหนึ่งปีจะมีพิธีแค้นอยู่ 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เดือน 3 เหนือ ขึ้น 13 ค่ำ (ประมาณเดือนพฤศจิกายน-เดือนธันวาคม) และครั้งที่ 2 เดือน 9 เหนือ ขึ้น 11 ค่ำ (ประมาณเดือนพฤษภาคม-เดือนมิถุนายน) คนที่ทำการขนบานไว้ในเรื่องต่าง ๆ ก็จะต้องกลับมาแค้นในสถานที่จัดงานหรือที่เรียกว่า “โรงหอ” ซึ่งโรงหอคือที่ตั้งศาลเจ้าพ่อเขาแสง อยู่ที่เขตพื้นที่หมู่ที่ 10 บ้านดอยงาม ตำบลบ่อแก้ว อำเภอพานาน จังหวัดน่าน ในการแค้นผู้ที่ขนบานจะต้องได้ในสิ่งที่ตนเองได้ขนไว้ หากว่าขนไปแล้วสิ่งที่ต้องการไม่สัมฤทธิ์ผลตามที่ต้องการก็ไม่ต้องแค้น แต่โดยมากแล้วก็จะสัมฤทธิ์ผลตามที่ได้ขนไว้ทุกประการ เจ้าพ่อเขาแสง

คือศูนย์รวมความศรัทธาของชาวบ้าน ทำให้เกิดความสามัคคีภายในชุมชน สังเกตได้จากในงาน
 แก่บ้นได้มีการจัดแบ่งหน้าที่ในการจัดเตรียมงานในเรื่องต่าง ๆ ทั้งด้านสถานที่และอุปกรณ์สิ่งของ
 ต่าง ๆ ที่ใช้ในพิธีกรรม ซึ่งแต่ละคนก็ทำหน้าที่ของตนเองด้วยความเต็มใจและมีความสุขในการทำ
 หน้าที่นั้น ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันจากการประสานงานในด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดความ
 เข้มแข็งภายในชุมชน และในการจัดงานก็ทำให้คนที่อยู่ต่างจังหวัด ต่างพื้นที่ และคนที่อยู่บริเวณ
 หมู่ บ้านได้มีโอกาสมาพบเจอกัน

4.2 พิธีแก่บ้นเจ้าพ่อเขาแสง

บุญเรื่อง สารกา (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 12 ตุลาคม 2555) กล่าวว่าแต่เดิมที่ปฏิบัติ
 กันมาจะเลี้ยงกันแบบที่เรียกว่า “สองปีฮาม สามปีควย” ซึ่งหมายถึงว่าในปีที่ 1 และปีที่ 2 การ
 แก่บ้นจะเลี้ยงด้วยไก่ต้ม พอถึงปีที่ 3 การแก่บ้นจะต้องเลี้ยงด้วยหมู ซึ่งหมูที่จะนำมาเลี้ยงนั้น
 จะต้องเป็นหมูที่มีสีดำ โดยการแก่บ้นด้วยวิธีนี้ได้สืบทอดกันมาช้านาน และใน 1 ปีจะต้องแก่บ้น 2
 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เดือน 3 เหนือ ขึ้น 13 ค่ำ (ประมาณเดือนพฤศจิกายน-เดือนธันวาคม) และครั้งที่
 2 เดือน 9 เหนือ ขึ้น 11 ค่ำ (ประมาณเดือนพฤษภาคม-เดือนมิถุนายน)

ก่อนที่จะมีงานแก่บ้นเจ้าพ่อเขาแสง ก่อนหน้านั้น 1 วัน ก็จะมีการเตรียมงานในด้าน
 ต่าง ๆ โดยจะมีการเตรียมสถานที่ ทำความสะอาดบริเวณสถานที่จัดงาน อุปกรณ์ที่ใช้ในการ
 ประกอบพิธีให้เรียบร้อย

ภาพที่ 12 สถานที่จัดงานแก่บ้นเจ้าพ่อเขาแสง

ที่มา: นายธนญ มาร์ตัน

หลังจากจัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ในงานวันเก็บนั้นก็จะมี การนำเงินค่าบำรุงและสิ่งของมาร่วมในงานเก็บ โดยในแต่ละหมู่บ้านก็จะมีเจ้าหน้าที่ ที่ทำหน้าที่เก็บเงินและสิ่งของที่นำมาร่วมงานเก็บ โดยจะต้องได้รับอนุญาตหรือได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าพ่อเขาแสงก่อน ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านก็จะมีเจ้าหน้าที่อยู่บ้านละ 1 คน

ศรีม มาร์ตัน (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 14 ตุลาคม 2555) อายุ 61 ปี บ้านเลขที่ 12 หมู่ 12 ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ไหว้เพื่อกล่าวเชิญดวงวิญญาณร่างทรงคนเดิมที่เสียชีวิตไปแล้ว (นายปืด คำอ้ายล้าน) ให้มาร่วมงานเก็บและเป็นผู้ทำหน้าที่เก็บรวบรวมเงินและสิ่งของที่นำมาร่วมงานเก็บ กล่าวไว้ว่า ในงานเก็บเจ้าพ่อเขาแสงเงินค่าบำรุงในงานเก็บแต่ละครั้ง ถ้าบนแล้วเลี้ยงด้วยไก่จะเก็บเงิน จำนวน 10 บาท ถ้าบนแล้วเลี้ยงด้วยหมูจะเก็บเงิน จำนวน 15 บาท และสิ่งของที่ต้องนำมาร่วมงานเก็บก็คือ สวดยหมาก 2 อัน สวดยที่ใส่รูป (หรือเทียน) จำนวน 2 อัน และข้าวหนึ่ง 1 ห่อ

ภาพที่ 13 สิ่งของที่นำมาร่วมงานเก็บ

ที่มา: นายธัญ มาร์ตัน

ของที่นำมาร่วมงานก็จะนำไปรวมเป็นของส่วนกลางอีกที่ที่บริเวณสถานที่จัดงานเก็บ (โรงหอ) โดยต้องนำไปก่อนการเริ่มทำพิธีเพื่อที่เจ้าหน้าที่ ที่ทำหน้าที่จัดอุปกรณ์ต่าง ๆ ในงานจะได้มีเวลาจัดทันตามกำหนดเวลาในการทำพิธี

เวลาประมาณ 07.00 น. คนที่แกำบก็จะนำสิ่งของเครื่องสังเวดต่าง ๆ มาในงานแกำบ เพื่อจัดเตรียมสถานที่ในการจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับแกำบ เช่น ถ้วย ชาม เขียงสำหรับหั่น หรือสับเนื้อหมู วัสดุสำหรับจุดไฟ เตาถ่าน เครื่องปรุงอาหารต่าง ๆ ฯลฯ

ภาพที่ 14 บัญชีการเก็บเงินในงานแกำบ
ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

ภาพที่ 15 การเตรียมสถานที่ของผู้มาแกำบ
ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

คนที่แก็บนด้วยไก่อจะต้องตัมไก่อมาจากบ้าน เรียกว่า “เหล้าป็นไก่อคู่” โดยจะมีไก่อ 2 ตัว และเหล่าขาว 1 ขวด ส่วนคนที่บนด้วยหมูก็จะนำหมูมาให้เจ้าหน้าที่ (หมองอน) ตรวจรับเพื่อเอาหมายเลขไปคล้องไว้ที่คอหมู เพื่อป้องกันการสลับสับเปลี่ยนและนำหมูไปมัดรวมกันไว้ในบริเวณที่ได้จัดเตรียมไว้ เพื่อให้เจ้าพ่อเขาแสงได้ตรวจสอบหมูที่นำมาแก็บน ถ้าแก็บนด้วยหมู 1 ตัว จะต้องนำไก่อ (ไก่อสด) มาด้วย 3 ตัว หรือที่เรียกว่า “ไก่อมัดตีนหมู” การบนและแก็บนด้วยหมู 1 ตัว เรียกว่า “เหล้าหมื่นหมูตัว” โดยจะมีหมู 1 ตัว ไก่อ 3 ตัว และเหล่าขาว 10 ขวด

ภาพที่ 16 การนำหมูมาลงทะเลเบียน

ที่มา: นายธนญ มารัตน์

และในช่วงเวลานั้นเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายก็จะจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการแก็บน เช่น การก่อไฟ การเตรียมอุปกรณ์สำหรับฆ่าหมู ซึ่งการฆ่าจะทำโดยการใช้อันทูปที่บริเวณศีรษะหรือบริเวณท้ายทอยของหมู ช่างซอหรือที่เจ้าพ่อเขาแสงเรียกว่า “ช่างวอน” ก็จัดเตรียมเครื่องดนตรีตั้งเสียงเครื่องดนตรี เจ้าหน้าที่สำหรับจัดเตรียมขันสำหรับใช้ในงานแก็บนก็ต้องจัดเตรียม ดังนี้

1. ขันขึ้น หรือ ขันตำป่าง ใช้สำหรับเชิญเจ้าพ่อเขาแสง จำนวน 2 ขัน ในแต่ละขันก็จะประกอบด้วย สวยหมาก 8 อัน สวยดอกไม้และรูป (หรือเทียน) 8 อัน หรือที่เรียกว่า “แปดซดแปดคู่” และเหล่าขาว 2 ขวด
2. ขันหมองอน เป็นขันสำหรับเจ้าหน้าที่ ที่ทำหน้าที่ฆ่าหมู คำว่า “งอน” หมายถึง ท้ายทอย จำนวน 1 ขัน ในแต่ละขันก็จะประกอบด้วย สวยหมาก 8 อัน สวยดอกไม้และรูป (หรือเทียน) 8 อัน หรือที่เรียกว่า “แปดซดแปดคู่” และเหล่าขาว 1 ขวด

3. ชั้นช่างชอ (ช่างวอน) เป็นชั้นสำหรับไหว้ครูชอ จำนวน 2 ชั้น ในแต่ละชั้นก็จะประกอบด้วย สวยหมาก 8 อัน สวยดอกไม้และรูป (หรือเทียน) 8 อัน หรือที่เรียกว่า “แปดชดแปดคู่” เหล้าขาว 2 ขวด และเงินอีก 32 บาท

4. ชั้นหมอสู่ขวัญ เป็นชั้นสำหรับผู้ที่ทำหน้าที่สู่ขวัญให้กับร่างทรงหลังจากที่เจ้าพ่อเขาแสงออกจากการประทับร่างทรงแล้ว จำนวน 1 ชั้น ในแต่ละชั้นก็จะประกอบด้วย สวยหมาก 8 อัน สวยดอกไม้และรูป (หรือเทียน) 8 อัน หรือที่เรียกว่า “แปดชดแปดคู่” ไก่ต้ม 2 ตัว และเงินอีก 32 บาท

5. ชั้นลา เป็นชั้นสำหรับใช้ลาเจ้าพ่อเขาแสง จำนวน 2 ชั้น ในแต่ละชั้นก็จะประกอบด้วย สวยหมาก 8 อัน สวยดอกไม้และรูป (หรือเทียน) 8 อัน หรือที่เรียกว่า “แปดชดแปดคู่”

ภาพที่ 17 การจัดเตรียมชั้นบูชา

ที่มา: นายธนญ มาร์ตัน

บุคคลที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ ในงานกับนเจ้าพ่อเขาแสง ดังนี้

1. นายสุวรรณ โนวังหาร	ร่างทรง
2. นายผัด โนวังหาร	ข้าวจ้ำ
3. นายสมาน คำอ้ายล้าน	ข้าวจ้ำ (ทำหน้าที่นำอาหารใส่ภาชนะและเทเหล้าใส่แก้วเพื่อถวายเจ้าพ่อเขาแสง)
4. นายทอง สุท่าเลา	คันทวี (ทำหน้าที่พัดวีให้เจ้าพ่อเขาแสง)

5. นายเมื่องคำ คำอ้ายล้าน
ให้ร่างทรง) ธงผ้า (ทำหน้าที่เปลี่ยนเครื่องแต่งกาย)
6. นายบุญเรือง สารกา
เดมาแก่
7. นายมานิต สารกา
เดมาแก่ (ทำหน้าที่กล่าวเชิญเจ้าพ่อเขา
แสงเพื่อมาประทับร่างทรง นอกจากนี้ทั้ง 2 ท่านนี้แล้วก็ยังมีผู้อาวุโสในแต่ละหมู่บ้านอีกหลายท่านที่
ร่วมทำหน้าที่นี้)
8. นายคำ คำมูล
ช่างวอน (ช่างซอ) ฝ่ายชาย
9. นางจำเลย ชันไ่ว้
ช่างวอน (ช่างซอ) ฝ่ายหญิง
10. นายสม มารัด
ช่างวอน (ช่างซอ) ผู้บรรเลงสะล้อ
11. นายด่วน ป่าตีบ
ช่างวอน (ช่างซอ) ผู้บรรเลงปี่ (ซิ่ง)
12. นายสมบัติ อินน้อย
ช่างวอน (ช่างซอ) ผู้บรรเลงปี่ (ซิ่ง)
13. นางเรียน คำอ้ายล้าน
เจ้าหน้าที่ทำความสะอาดบนศาลเจ้า
- พ่อเขาแสง
14. นางเจียน เรื่องรินทร์
เจ้าหน้าที่ทำความสะอาดบนศาลเจ้า
- พ่อเขาแสง
15. นางจันทร์ทอน คำอ้ายล้าน
เจ้าหน้าที่จัดเตรียมขันประเภทต่าง ๆ
16. นางยุพิน มาดภูทร
คนหาบของ (จัดเตรียมเครื่องแต่งกาย
และอุปกรณ์ต่าง ๆ ของร่างทรงที่ใช้ในพิธีแก้บน)
17. นายชาญ ป่าครุฑ
หม่องอน
18. นายลอน เรื่องรินทร์
หม่องอน (ทำหน้าที่ตรวจรับหมู ไก่ ที่
นำมาแก้บนและทำหน้าที่ฆ่าหมูและไก่)
19. นายยุทธ คำอ้ายล้าน
คนตั้งหม้อ (ทำหน้าที่ก่อไฟ ตั้งหม้อต้ม
น้ำ ประกอบอาหาร)
20. นายลอย โนชัยตะสอน
ทำหน้าที่ส่งขันขึ้นไปบนโรงหอ
21. นายอนุช คำอ้ายล้าน
ทำหน้าที่ส่งขันขึ้นไปบนโรงหอ
22. นายครีม มาร์ตัน
ทำหน้าที่ไหว้บอกกล่าวดวงวิญญาณ
ของร่างทรงเดิมที่เสียชีวิตไปแล้วให้มาร่วมงานแก้บน
23. นายลอย โนวังหาร
ทำหน้าที่ทำความสะอาดบริเวณโรงหอ

ภาพที่ 18 บรรยากาศในงานเก็บเงินเจ้าพ่อเขาแสง
ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

เวลาประมาณ 09.00 น. พิธีเก็บเงินเจ้าพ่อเขาแสงก็จะเริ่มขึ้น โดยเริ่มจากผู้เฒ่าผู้แก่ทำพิธีเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง ผู้เฒ่าผู้แก่จะทำพิธียกขันและไหว้เพื่อกล่าวเชิญเจ้าพ่อเขาแสง ในช่วงนี้ก็จะมีการขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง คนที่อยู่ในบริเวณงานเก็บนั้นก็พนมมือพร้อมกัน เมื่อทำพิธีการเชิญเจ้าพ่อเขาแสงและขอไปได้ประมาณ 3-5 นาที เจ้าพ่อเขาแสงก็จะประทับร่างทรง

ภาพที่ 19 การกล่าวเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง
ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

ภาพที่ 20 นายสุวรรณ โนวังหาร (ร่างทรง)

ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

ภาพที่ 21 ซอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง

ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

เมื่อเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรงแล้ว ท่านก็จะพื่อนำไปตามเสียงเพลงซออย่างสนุกสนาน ทำให้บรรยากาศในงานแก้บนครึกครื้น แสดงออกถึงความดีใจที่มีผู้คนมากมายมาแก้บน และได้พบเจอกับบุคคลเหล่านั้นซึ่งเปรียบเสมือนเป็นลูกเป็นหลานของท่าน

เจ้าหน้าที่ก็จะทำการเปลี่ยนเครื่องแต่งกายให้เจ้าพ่อเขาแสง โดยจะเปลี่ยนเป็นชุดสีขาว คือ ผ้าโพกศีรษะสีขาว เสื้อสีขาว และกางเกงสีขาว ดังภาพ

ภาพที่ 22 การเปลี่ยนเครื่องแต่งกายให้เจ้าพ่อเขาแสง

ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

หลังจากเปลี่ยนเครื่องแต่งกายให้เจ้าพ่อเขาแสงเรียบร้อยแล้ว การชอก็จะหยุดลงเพื่อให้ผู้ที่มาร่วมงานได้เข้าไปหาเจ้าพ่อ เพื่อขอให้เจ้าพ่อเขาแสงได้ช่วยในเรื่องต่าง ๆ เช่น การปลูกเสกน้ำมันต์เพื่อนำไปดื่มรักษาอาการเจ็บป่วย การตรวจและแก้ปัญหิต่าง ๆ ของผู้ที่มาถาม การปลูกเสกด้วยสายสิญจน์ การเจิมรถ การปลูกเสกพวงมาลัย เป็นต้น

ภาพที่ 23 การปลูกเสกพวงมาลัย

ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

ภาพที่ 24 เจ้าพ่อเขาแสงเจิมรถยนต์

ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

เวลาประมาณ 10.10 น. เจ้าหน้าที่ก็จะเชิญเจ้าพ่อเขาแสงไปตรวจดูของที่นำมาแก้บนว่าครบถูกต้องหรือไม่ โดยทำการจุดเทียนจำนวน 1 คู่ ไว้ตรงปลายดาบของเจ้าพ่อเขาแสงเพื่อเป็นแสงสว่างในการส่องทาง บางครั้งมีคนนำของมาแก้บนแล้วมาซ้ำเนื่องจากปัญหาในการเดินทาง เจ้าหน้าที่ก็จะเชิญเจ้าพ่อไปตรวจดูเป็นรอบที่ 2 หรือรอบที่ 3 เป็นรายการนี้ไป

ภาพที่ 25 เจ้าพ่อเขาแสงตรวจดูของที่นำมาแก้บน

ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

ภาพที่ 26 เจ้าพ่อเขาแสงกลับขึ้นบนโรงหอ

ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

และหลังจากที่ได้ตรวจดูของที่นำมาแก้บนแล้ว เจ้าพ่อเขาแสงก็จะขึ้นไปบนโรงหอเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้คนที่มาร่วมงานได้มีโอกาสเข้าพบเจ้าพ่อเขาแสงอีกครั้ง หมูที่เจ้าพ่อเขาแสงตรวจดูเรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที (หมอง่อน) ก็จะทำการฆ่าโดยการใช้อันทูปบริเวณศีรษะหรือท้ายทอย และให้เจ้าของหมูที่นำมาแก้บน นำไปชำแหละต่อไป

ภาพที่ 27 การชำแหละหมู

ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

ภาพที่ 28 การนำชิ้นส่วนหมูมามัดไว้ที่แท่นสังเวย

ที่มา: นายธนญ มาร์ติน

หลังจากที่ชำแหละหมูเรียบร้อยแล้ว ก็จะนำชิ้นส่วนของหมู คือ หัวหมู เท้าหมู เนื้อ บริเวณซี่โครงบางส่วน เครื่องในบางส่วน นำมามัดรวมกันไว้ที่บริเวณแท่นสังเวยหน้าโรงหอ โดยหมู 1 ตัว จะต้องมัดไม้ 3 ตัว มัดรวมไว้กับชิ้นส่วนของหมูที่นำมาเก็บ

เวลาประมาณ 13.00 น. ก็จะทำพิธีการเลี้ยงแก่บ่นเจ้าพ่อเขาแสง เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ยกขันเลี้ยงตามปีก็จะยกขันแก่บ่นและเหล่าขึ้นไปบนโรงหอ ซึ่งขันเลี้ยงตามปีก็จะเลี้ยงในลักษณะ “สองปีฮาม สามปีควย” หมายถึงว่าปีที่ 1 และ 2 จะเลี้ยงด้วยไก่ ปีที่ 3 จะเลี้ยงด้วยหมู ส่วนคนที่มาเก็บก็ต้องยกขันแก่บ่นและเหล่าขึ้นไปบนโรงหอเอง โดยต้องยกไปให้ครบหมดทุกขันก่อนที่จะทำพิธีการเลี้ยงและแก่บ่น

การเก็บแต่ละครั้งจำนวนหมูและไก่อีกก็จะมี ความแตกต่างกันออกไป แล้วแต่จำนวนของผู้ที่มาบนบานในแต่ละครั้ง ในการเก็บในวันที่ 31 พฤษภาคม 2555 (เดือน 9 เหนือ ขึ้น 11 ค่ำ) หมูที่นำมาเก็บทั้งหมด 99 ตัว และในการเก็บในวันที่ 26 ธันวาคม 2555 (เดือน 3 เหนือ ขึ้น 13 ค่ำ) หมูที่นำมาเก็บทั้งหมด 116 ตัว

ภาพที่ 29 การยกขันแค้นขึ้นไปบนโรงหอ

ที่มา: นายธนญ มาร์ติน

ภาพที่ 30 อิริยาบถเจ้าพ่อเขาแสง

ที่มา: นายธนญ มาร์ติน

เมื่อยกขันตามปีและขันแค้นขึ้นไปบนโรงหอเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะทำพิธีการเลี้ยงโดยผู้เฒ่าผู้แก่และเจ้าหน้าที่บนโรงหอจะทำการไหว้และกล่าวเชิญ (ฮ่ำ) เจ้าพ่อเขาแสงให้รับเครื่องสังเวยที่นำมาแค้น โดยจะกล่าวเชิญจำนวน 3 ครั้ง คนที่อยู่ในบริเวณงานก็จะยกมือไหว้ เวลานั้นข้าวจ้ำก็จะทำหน้าที่จ้ำเครื่องสังเวยใส่ถาดเพื่อถวายเจ้าพ่อเขาแสง

พอเวลาผ่านไปประมาณ 15–20 นาที หลังจากที่เจ้าพ่อเขาแสงรับเครื่องสังเวียงเรียบร้อยแล้ว ก็จะอนุญาตให้คนที่มาร่วมงานรับประทานอาหารที่เหลือจากการแค้น อาหารที่เหลือในที่นี้ก็คืออาหารที่ผู้แค้นได้แบ่งไว้จากอาหารที่ประกอบขึ้นเพื่อแค้นเจ้าพ่อเขาแสง

ในการประกอบอาหารจะห้ามไม่ให้มีการชิมหรือรับประทานอาหารก่อนการแค้นโดยเด็ดขาด มีความเชื่อว่าถ้ารับประทานหรือเหล้าที่นำมาแค้นก่อนการแค้นจะถือว่าเป็นการลบหลู่เจ้าพ่อเขาแสง จะทำให้เกิดเหตุอันตรายแก่ผู้ที่ละเมิดข้อห้ามนี้ สำหรับผู้ที่ต้องการรับประทานหรือต้องการดื่มเหล้าในงานก่อนพิธีการแค้นจะเสรีจลัน จะต้องนำอาหารและเหล้ามาจากที่อื่น เช่น นำมาจากที่บ้าน ซื่อในบริเวณสถานที่จัดงาน เป็นต้น

การประกอบอาหารจะใช้การประมาณการคร่าว ๆ ว่าต้องใช้เครื่องปรุงรสในปริมาณเท่าไรบ้าง อาหารสำหรับแค้นเจ้าพ่อเขาแสง คือ ลาบหมู แกงอ่อมหมู เนื้อและตับย่าง ยำไก่ และได้กรอกหมู

เวลาประมาณ 14.50 น. เจ้าพ่อเขาแสงก็จะออกจากร่างทรง ผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะทำการไหว้และกล่าวลา (ฮั่ว) เจ้าพ่อเขาแสง ในเวลานี้ช่างซอ (ช่างวอน) ก็จะขอลาเจ้าพ่อเขาแสง เจ้าหน้าที่ก็จะเปลี่ยนเครื่องแต่งกายให้ร่างทรงเป็นชุดปกติ และร่างทรงก็จะมาเข้าพิธีขวัญ เพื่อทำการเรียกขวัญให้กลับมาหาตัว

ภาพที่ 31 การลาเจ้าพ่อเขาแสง

ที่มา: นายธนญ มาร์ตัน

ภาพที่ 32 การสู่ขวัญให้ร่างทรง
ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

ภาพที่ 33 การผูกข้อมือให้ร่างทรง
ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

หลังจากพิธีกรรมการสู่ขวัญเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ถือว่าเสร็จสิ้นพิธีการแก้บนเจ้าพ่อ เขาแสง เครื่องสังเวยคือ หมูและไก่ ที่นำมาแก้บนก็จะมีการจัดแบ่งกันไป ส่วนหนึ่งก็ให้คนที่นำมาแก้บน อีกส่วนหนึ่งก็จะรวมไว้สำหรับให้ร่างทรงและเจ้าหน้าที่ในงาน แบ่งกันไปประกอบอาหารรับประทานที่บ้าน

ส่วนเหล่านี้นำมาแก้บนก็จะแบ่งให้ช่างทรงและเจ้าหน้าที่ในงานแบ่งกัน หลังจากที พิธีกรรมแก้บนเสร็จเรียบร้อยทุกขั้นตอนแล้ว ผู้ที่มาร่วมงานบางส่วนก็จะนั่งดื่มสังสรรค์ในบริเวณ งาน บางส่วนก็ทำความสะอาดสถานที่และเก็บสัมภาระของตนเองกลับบ้าน เจ้าหน้าที่ฝ่ายทำ ความสะอาดก็จะช่วยกันเก็บกวาดทำความสะอาดบริเวณงานก่อนกลับบ้าน

4.3 ลักษณะเพลงขอในงานแก้บนเจ้าพ่อเขาแสง

4.3.1 การขอในงานแก้บนเจ้าพ่อเขาแสง

การขอในงานแก้บนเจ้าพ่อเขาแสงนอกจากจะเป็นการสร้างบรรยากาศในงานให้ครึกครื้น ไปด้วยเสียงดนตรีแล้ว การขอถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งในงานแก้บน เจ้าพ่อเขาแสง พิธีกรรมแก้บนจะเริ่มไม่ได้เลยหากไม่มีการขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง ซึ่งการขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงนี้จะต้องขอทุกครั้งที่มีการแก้บน หากไม่มีการขอแล้วเจ้าพ่อเขาแสงก็ จะไม่มาประทับร่างทรง จากการเก็บข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัย ทำให้ทราบว่าก่อนหน้านี้การขอ และการรวมวงขอจะมีรูปแบบแตกต่างกับปัจจุบัน

กล่าวคือ การรวมวงจะเป็นลักษณะที่มีผู้ร่วมบรรเลงจำนวน 3 คน คือ ช่างซอผู้ชาย 1 คน คนบรรเลงสะล้อ 1 คน คนบรรเลงปี่ (ซิ่ง) 1 คน ต่อมาก็ปรับเป็นการขอที่มีผู้ร่วมบรรเลงจำนวน 4 คน คือ ช่างซอผู้ชาย 2 คน คนบรรเลงสะล้อ 1 คน คนบรรเลงปี่ (ซิ่ง) 1 คน และในปัจจุบันก็ ปรับลักษณะการรวมวงที่มีผู้บรรเลงทั้งหมดจำนวน 5 คน คือ ช่างซอชาย 1 คน ช่างซอหญิง 1 คน คนบรรเลงสะล้อ 1 คน และคนบรรเลงปี่ (ซิ่ง) 2 คน

ส่วนทางด้านโครงสร้างและลักษณะของเพลงขอที่ใช้ในงานแก้บนเจ้าพ่อเขาแสง ตั้งแต่ อดีตจนถึงปัจจุบันก็จะมีคล้ายคลึงกัน กล่าวคือจะมีการขออยู่ 3 ช่วง คือ

1. การขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง
2. การขอในเนื้อหาทั่วไปในงานแก้บน
3. การขอลาเจ้าพ่อเขาแสง

ความแตกต่างทางด้านเนื้อหาในการขอ คือ ช่วงที่เป็นการขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมา ประทับร่างทรง เมื่อก่อนจะใช้บทขอ 8-9 บท กว่าที่เจ้าพ่อเขาแสงจะมาประทับร่างทรง แต่ในช่วง ประมาณปี พ.ศ. 2547 – พ.ศ. 2555 จะใช้บทขอไม่เกิน 3 บท เจ้าพ่อเขาแสงก็จะมาประทับ ร่างทรง จากการเก็บข้อมูลภาคสนามทำให้ทราบว่าเมื่อก่อนที่ใช้บทขอนาน 8-9 บท เนื่องมาจาก ร่างทรงคนเดิมมีอายุมากแล้ว ทำให้ทักษะการได้ยินลดหย่อนลงและผนวกกับคนที่เป็นช่างขอมี การดื่มเหล้ามากเกินไปทำให้เกิดอาการเมาและก็ขอไม่ค่อยตรงประเด็นเท่าที่ควร จึงทำให้เนื้อหา ในการขอยืดเยื้อไป

ในปัจจุบันคนที่ทำหน้าที่ชอ (ช่างชอหรือช่างวอน) ในงานแกะสลักพ่อเขาแสง มีดังนี้

1. นายคำ คำมูล	ช่างชอฝ่ายชาย
2. นางจำเลย ชันไร่	ช่างชอฝ่ายหญิง
3. นายสม มาร์ดี	คนบรรเลงสะล้อ
4. นายด่วน ปาตีบ	คนบรรเลงปิ่น (ซิ่ง)
5. นายสมบัติ อินน้อย	คนบรรเลงปิ่น (ซิ่ง)

4.3.2 เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการบรรเลง

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการขับชอในงานแกะสลักพ่อเขาแสงนั้นจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับวงชอที่มีอยู่ทั่วไปในจังหวัดน่าน คือ มีปิ่น (ซิ่ง) จำนวน 2 ตัว และสะล้อ (กลม) 1 ตัว ซิ่งปิ่น (ซิ่ง) ที่ใช้จะเป็นปิ่นขนาดใหญ่ ดังภาพ

ภาพที่ 34 ปิ่น (ซิ่ง)

ที่มา: นายธัญญ มาร์ดี

สล้อที่ใช้จะเป็นสล้อกลมขนาดเล็ก ดังภาพ

ภาพที่ 35 สล้อกลม
ที่มา: นายธนญ มาร์ตัน

4.3.3 เพลงซอในงานแก้บนเจ้าพ่อเขาแสง

เพลงซอที่ใช้ในงานแก้บนเจ้าพ่อเขาแสง สามารถแบ่งตามเนื้อหาในการซอ ทำนองซอได้อยู่ 3 ช่วงและแต่ละช่วงจะมีความแตกต่างกันออกไป คือ

4.3.3.1 เพลงซอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง เนื้อหาในเพลงซอจะเป็นการเชิญให้เจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง ทำนองที่ใช้จะเป็นทำนองล่องน่านหรือที่เรียกว่า “ดาदन่าน” จะซอตอนเริ่มทำพิธีแก้บนเวลาประมาณ 09.00 น. ซึ่งในขณะที่เริ่มซอเจ้าหน้าที่ที่เป็น “เต่าแก่” จะเริ่มกล่าว (ฮ่ำ) เชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง เนื้อหาการซอ ดังนี้

บทบาทนี้หละเป็นบทตีหนึ่ง

ลงมาแสดงเบิ่งฤทธิ์เก่งกล้า
เงินอาชญาเจ้าเขาเผือกเขาแสง
เป็นป่าเพณี่แต่เดิมแล้แก้ว

เงินอาชญาเจ้าเขาเผือกเขาแสง
วันนี้เป็นปางเดือนแก้ว
ลงมาแสดงฐานะตีนี้

บทบาทนี้หละเป็นบทตันสอง

ขอต่านลงมาเหยียวันเจ้า ๆ
เงินอาชญาเจ้าหละเขาเผือกเขาแสง

ปได้ม้วหมองเด้ออาชญาเจ้า
เงินอาชญาเจ้าเขาเผือกหมวก้า
ลงมาเมื่อแลงมันจะเย็นจะหล้า

เงินต้นลงมาเหยียยวันเจ้า ๆ

แม่บทบาทนี้เป็นบทต้นสาม

เฒ่าแก่ตั้งหลายยิงจายแก่เฒ่า

เงินอาชญาเจ้าลงมาพร้อมกัน

บโศกหละบ่เหงาน่อเจ้าปี่น้อง

เป็นลงมาแล้วอาชญาเจ้าขา

จ่วยกันไหว้กันสาในวันนี้เล่า

มาถึงลอดแล้วบ่ได้แก้วกาดเกิน

ตั้งอกตั้งใจเอาไว้เรียบร้อย

บทตีบทงามเด้ออาชญาเจ้า

เงินไหว้อาชญาเจ้าไหว้สาไวไว

ได้มาสังสรรค์ยังว่าป้างเดือนเก้า

ปี่น้ององค์วางจิตซาวจาวบ้าน

กันว่าอาชญาเจ้าเป็นได้ลงมา

ตั้งเป็นตั้งตัวก่อยสาก่อยไหว้

สรุปเนื้อหาในคำขอ คือ **บทที่หนึ่ง** กล่าวว่า วันนี้เป็นการเลี้ยงป้างเดือนเก้า (เดือน 9 เหนือ ขึ้น 11 ค่ำ หรือประมาณเดือนมิถุนายน) ขอเชิญอาชญาเจ้า เขาเผือก เขาแสง ได้ลงมาแสดงตัวที่นี้ ซึ่งเป็นประเพณีแต่ดั้งเดิม **บทที่สอง** กล่าวว่า ขอเชิญท่านอาชญาเจ้า เขาเผือก เขาแสง ลงมาประทับร่างทรงแต่ตอนเช้า ขอเชิญท่านอีกครั้งหนึ่ง ถ้าลงมาเย็นมันจะช้า ขอให้ท่านลงมาแต่ตอนเช้า ๆ **บทที่สาม** กล่าวว่า บทนี้เป็นบทที่ดีแล้ว ผู้เฒ่า ผู้แก่ ผู้หญิง ผู้ชาย เชิญไหว้อาชญาเจ้าให้ลงมาพร้อมกัน จะได้มาสังสรรค์ในป้างเดือนเก้า ไม่ให้โศกเศร้าเหงาหงอย ถ้าท่านลงมาแล้วก็ให้ช่วยกันไหว้ดังที่ตั้งใจเอาไว้

4.3.2.2 เพลงขอเนื้อหาทั่วไปในงานแก้บน เนื้อหาในการขอจะเป็นการพรรณนาถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ในงานแก้บน เช่น เกี่ยวกับการแก้บน เกี่ยวกับผู้คนที่มาในงานแก้บน เกี่ยวกับบอทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของเจ้าพ่อเขาแสง เป็นต้น จะขอหลังจากที่เจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรงแล้วและท่านได้ตรวจสิ่งของที่นำมาแก้บนแล้ว โดยจะขอในเวลาประมาณ 10.30 น. หรือจะขอตอนที่เจ้าพ่อเขาแสงสั่งให้ขอ ซึ่งการขอในเนื้อหาทั่วไปนี้จะขอตลอดงานโดยจะขอและหยุดพักเป็นบางช่วง ทำนองที่ใช้จะเป็นทำนองล่องน่านหรือที่เรียกว่า “ดาดน่าน” เนื้อหาในการขอตัวอย่างดังนี้

เมื่อวันนี้ก็ไค่เล่าไค่จำ

จะได้ไขก้านในวันนี้เล่า

ลูกข้าวลูกแบ่งตีเข้ามาหา

ขอเป็นร่วมเป็นเงากับเจ้าท่าน ๆ

ลูกข้าวลูกแบ่งตีเอามาถวาย

ตีได้มาบนหนไว้แต่เก่า

เมื่อเต็งเวลาน่ออาชญาเจ้า

ขอฮ้ออาชญาเจ้าหละปกบักรักดู

ตีมาไหว้มาสาอาชญาท่านเจ้า

ตั้งยิงตั้งจายหลายน้ำหลายหน้า

อย่าอาชญาเจ้าเงินถวยโต้ฟัง

บางคนบนไก่อ่างฝ่องบนหมู
จะเอามาถวายในวันนี้แล้ว

กำเก็บมาจตุรด้านเจ้า

สรุปเนื้อหาในคำขอ คือ ในวันนี้ก็อยากเล่าอยากบอก เมื่อถึงเวลาขอให้
อาชญาเจ้าปกรักรักษาลูกหลานที่เข้ามาหา ที่มาให้บูชาอาชญาเจ้า ขอให้พร้อมเงากับทุก ๆ คน
ลูกหลานที่เอาของมาถวาย ทั้งหญิงทั้งชายหลากหลายผู้คน ที่ได้บนเอาไว้ อาชญาเจ้าโปรดฟัง
บางคนบนไก่อ่างคนบนหมู ก็ได้จัดเตรียมมาถวายให้ท่านแล้วในวันนี้

4.3.2.3 เพลงขอลาเจ้าพ่อเขาแสง เนื้อหาในการขอจะเป็นการขอลาอาชญา
เจ้า เขาเผือก เขาแสง ทำนองที่ใช้จะเป็นทำนองลับแลง (ลับแล) จะขอเวลาประมาณ 15.00 น.
เนื้อหาในการขอ ตัวอย่างดังนี้

เมื่อถึงเวลาหละเข้ามาแล้วหนา	จะได้อำลาหละอาชญาเจ้า
จะขออำลาในวันนี้แล้ว	ลาอาชญาเจ้าเขาเผือกหม่มกำ
จะลาอาชญาเจ้าหละเขาเผือกเขาแสง	ปีได้กินแห่งอาชญาท่านเจ้า
ลูก ๆ หลาน ๆ จะขออำลาเจ้า ๆ	
ปางเดือนเก้าจบบแล้วเจ้าขา	จะขออำลาดังอาชญาเจ้า
อยู่ดีสบายดีตั้งแถม	ลาอาชญาเจ้าตุ๊กโตตันตุ๊กองค์
พ่อแม่พี่น้องศรัทธาตั้งหลาย	จะขอถวายอำลาท่านเจ้า
สุขขีสุขขีสวัสดิ์ดีตำนานดาว	

สรุปเนื้อหาในคำขอ คือ เมื่อถึงเวลาแล้ว ก็จะได้ลาอาชญาเจ้า จะขอลาใน
วันนี้ ลาอาชญาเจ้าเขาเผือกเขาแสง ลูกหลานจะขออำลาแต่เช้า ปางเดือนเก้าจบบแล้ว จะขอ
อำลาอาชญาเจ้า ให้อยู่ดีสบายทุกคน ลาอาชญาเจ้าทุกองค์ พ่อแม่พี่น้องทุกคน จะขอถวาย
อำลาท่าน ขอให้มีความสุขสวัสดิ์ดี

4.3.4 ทำนองเพลงขอในงานแก้บนเจ้าพ่อเขาแสง

ทำนองเพลงขอในงานแก้บนเจ้าพ่อเขาแสง จากการสัมภาษณ์นายคำ คำมูล (การ
สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 13 ตุลาคม 2555) อายุ 60 ปี ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 38 หมู่ 1 บ้านคำเรือง
ตำบลปอแก้ว อำเภอหนองหาน จังหวัดน่าน ผู้ทำหน้าที่เป็นช่างขอในงานแก้บนเจ้าพ่อเขาแสง
กล่าวว่า ทำนองเพลงขอที่ใช้ในงานแก้บนเจ้าพ่อเขาแสงจะใช้อยู่ 2 ทำนอง คือ ทำนองล่องน่าน
หรือที่ชาวจังหวัดน่านเรียกว่า “ตาดน่าน” และทำนองลับแลง (ลับแล) โดยทำนองล่องน่าน (ตาด
น่าน) จะใช้ขอตอนเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรงและขอในเนื้อหาทั่วไป ส่วนทำนอง

ลับแลง (ลับแล) จะใช้ตอนชอลาเจ้าพ่อเขาแสงในตอนท้ายของพิธีกรรมนั่นเอง

4.3.5 ขั้นตอนของเพลงชอลในงานแก้บนเจ้าพ่อเขาแสง

การชอลในงานแก้บนเจ้าพ่อเขาแสงนั้น ขั้นตอนในการชอลก็จะมีคล้ายคลึงกับการชอลโดยทั่วไป คือ ก่อนการชอลจะต้องมีขันสำหรับไหว้ครูชอล เพื่อเป็นการบอกกล่าวครูบาอาจารย์ ผู้ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในการชอล ซึ่งในขันสำหรับไหว้ครูชอลจะประกอบด้วย

4.3.5.1 สวยที่ใส่หมาก จำนวน 8 ขัน

4.3.5.2 สวยที่ใส่ดอกไม้และธูป (อย่างละ 2 เล่มต่อสวย 1 อัน) จำนวน 8 อัน

4.3.5.3 เหล้าขาว 1 ขวด

4.3.5.4 เงินค่าขันครู 32 บาท

ภาพที่ 36 ขันสำหรับไหว้ครูชอล

ที่มา: นายธนญ มาร์ติน

โดยการจัดขันสำหรับไหว้ครูชอลจะจัดเป็น 2 ชุด คือ สำหรับช่างชอลผู้ชาย 1 ชุด และสำหรับช่างชอลผู้หญิง 1 ชุด การทำพิธีไหว้ครูชอลจะทำหลังจากที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้ทำการยกขันไหว้เพื่อบอกกล่าวเจ้าพ่อเขาแสงเสร็จเรียบร้อยแล้ว จากนั้นเจ้าหน้าที่ก็จะยกขันครูมามอบให้ช่างชอลเพื่อทำการไหว้ครูชอล

ภาพที่ 37 การยกขันไหว้บอกกล่าวเจ้าพ่อเขาแสง
ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

ภาพที่ 38 การยกขันไหว้ครูให้ช่างซอ
ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

หลังจากที่ช่างซอได้รับขันสำหรับไหว้ครูซอแล้ว ก็จะทำการไหว้ครูซอ โดยปฏิบัติดังต่อไปนี้

- 1) ช่างซอจะยกขันไหว้ครูซอไว้ระดับโบน้า
- 2) ช่างซอทำการบอกกล่าวครูบาอาจารย์

3) เทเหล่าใส่แก้ว แล้วนำสวดยที่ใส่ดอกไม้และธูปจุ่มลงไปในแก้วเหล่า แล้วนำไปพรมบริเวณชั้นไหว้ครู แล้วส่งแก้วเหล่าและสวดยให้นักดนตรี เพื่อนำเหล่าไปพรมบริเวณเครื่องดนตรี เรียกว่า “การหยาดพราย”

4) เสร็จแล้วก็นำเหล่าที่เหลือในขวดแจกจ่ายให้ช่างซอ นักดนตรี และผู้เฒ่าผู้แก่ในบริเวณนั้นดื่ม ในกรณีนี้บางคนจะดื่มหรือไม่ดื่มก็ได้ไม่มีการบังคับ โดยเหล่าในขวดจะมีความเชื่อว่าเป็นน้ำมนต์จากครูบาอาจารย์

หลังจากทำพิธีไหว้ครูซอเรียบร้อยแล้ว เวลาประมาณ 09.00 น. ก็จะเริ่มทำการขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง โดยช่างซอผู้ชายจะเป็นคนขอในบทแรก และจะสลับด้วยการขอของช่างซอผู้หญิงในบทที่สอง ส่วนบทที่สามก็จะเป็นการขอของช่างซอชาย ซึ่งการขอจะสลับกันไปอย่างนี้

ภาพที่ 39 การไหว้ครูซอ

ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

ภาพที่ 40 การหยาดพราย
ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

เมื่อเจ้าพ่อเขาแสงประทับร่างทรงแล้ว การชอก็จะชอไปอีกประมาณ 5-10 นาที แล้วก็หยุดทำการชอเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้คนที่มาร่วมงานได้มีโอกาสได้เข้าไปพบเจ้าพ่อเขาแสงเพื่อให้เจ้าพ่อช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ และเพื่อเป็นการหยุดพักให้ทำพิธีการต่างๆ ในงานแก้บน เช่น การตรวจดูสิ่งของที่นำมาแก้บน การรักษาอาการเจ็บป่วยของชาวบ้าน การสอบถามในเรื่องราวต่างๆ การขอน้ำมนต์ และการปลุกเสกวัตถุมงคล เป็นต้น

ภาพที่ 41 การชอเนื้อหาทั่วไปในงานแก้บน
ที่มา: นายธนญ มาร์ติน์

เวลาประมาณ 10.30 น. ก็จะเริ่มชออีกครั้งหนึ่ง โดยในตอนนี้อธิบายในการชอจะเป็น เนื้อหาการพรรณนาถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ในงานแก่นบน เช่น อธิธิฤทธิปาฏิหาริย์ของเจ้าพ่อเขาแสง จำนวนสิ่งของที่นำมาแก่นบน ผู้คนที่มาร่วมงานจากหลากหลายพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งการชอจะชอและหยุดพักเป็นบางช่วงหรือตามที่เจ้าพ่อเขาแสงสั่งให้ชอ

พอถึงเวลาประมาณ 15.00 น. ก็จะชอในเนื้อหาการลาเจ้าพ่อเขาแสง จะชอไปพร้อม ๆ กับการสู่ขวัญร่างทรง ซึ่งในตอนนี้อธิบายเจ้าพ่อเขาแสงก็จะออกจากการประทับร่างทรง ถือว่าเสร็จพิธีการชอในงานแก่นบนเจ้าพ่อเขาแสง

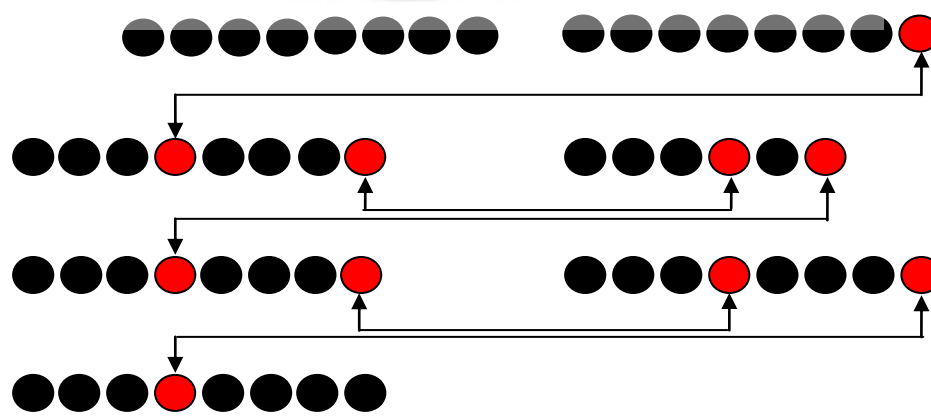
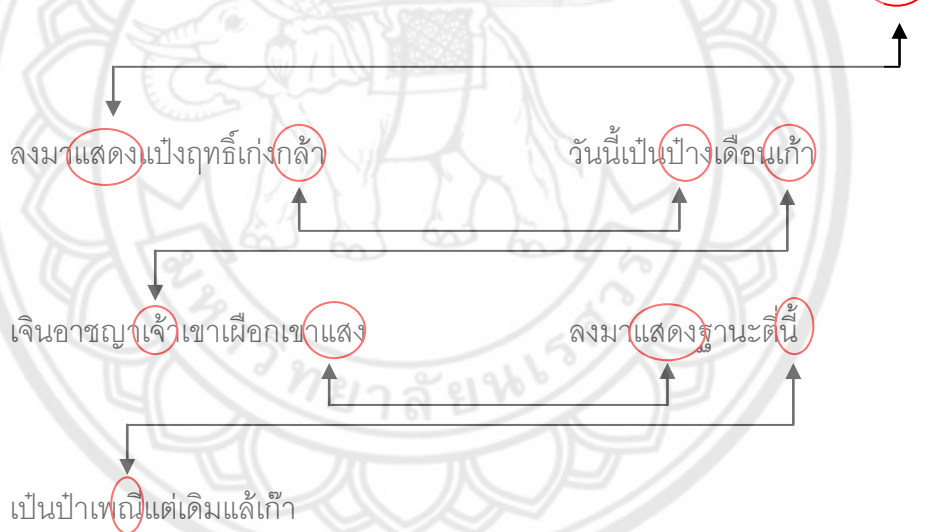
4.3.6 วิเคราะห์ทำนองเพลงชอ

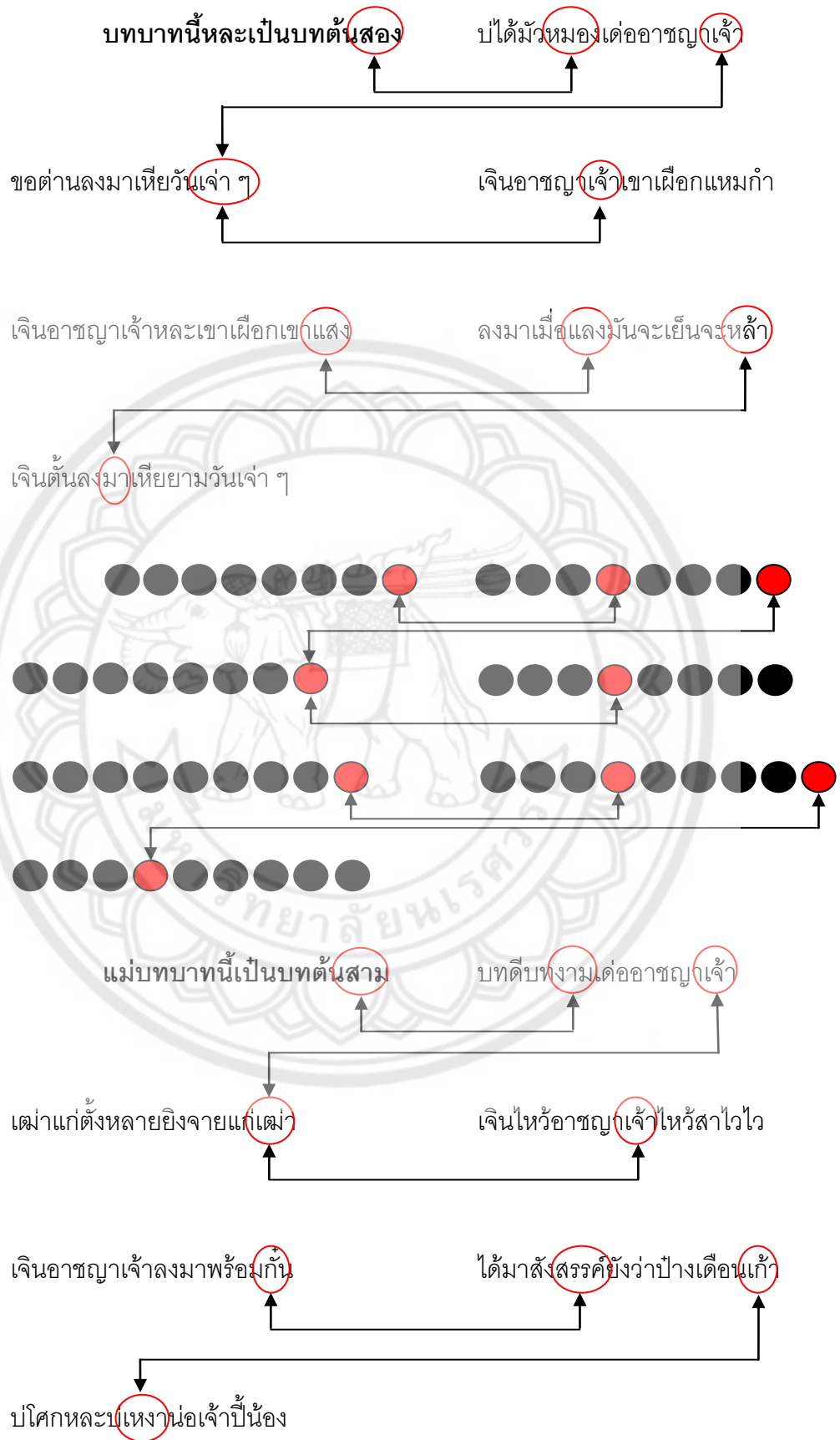
4.3.6.1 โครงสร้างการใช้คำสัมผัสของเพลงชอ

เพลงชอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง (ทำนองดาคน่าน)

บทบาทนี้แหละเป็นบทดีหนึ่ง

เงินอาชญาเจ้าเขาเผือกเขาแสง

เป็นลงมาแล้วอาชญาเจ้าขา

พี่น้ององค์วางจิตชาวจาวบ้าน

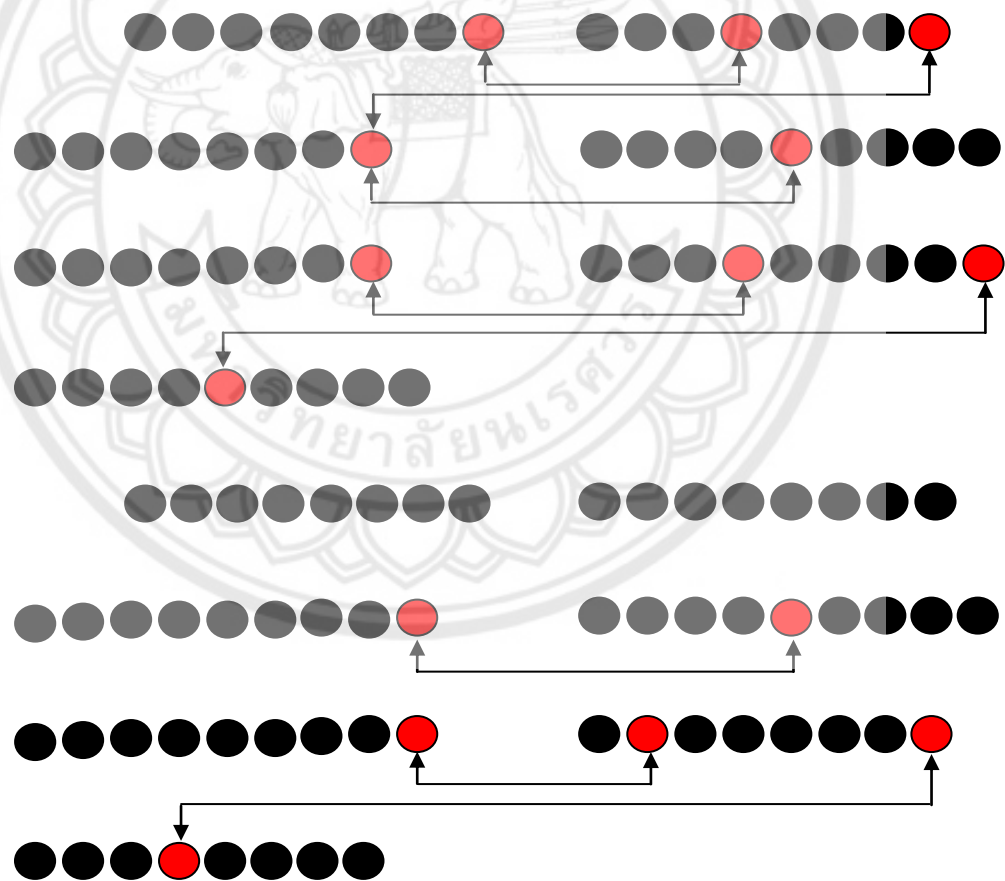
จ่วยกันไหว้กันสาในวันนี้แล้ว

กันว่าอาชญาเจ้าเป็นได้ลงมา

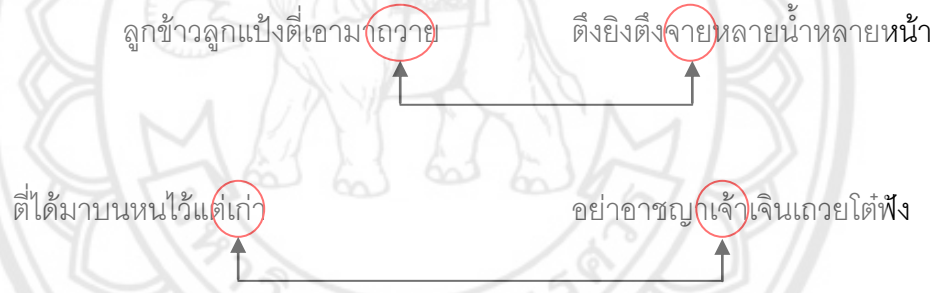
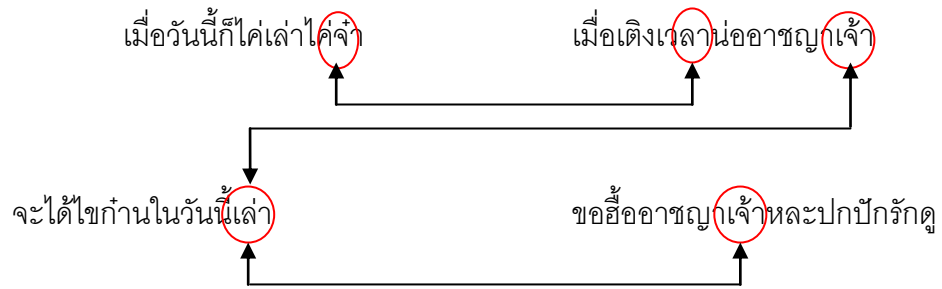
มาถึงลอดแล้วบได้แก้วกาตเกิน

ตั้งเป็นตั้งตัวก่อยสาก่อยไหว้

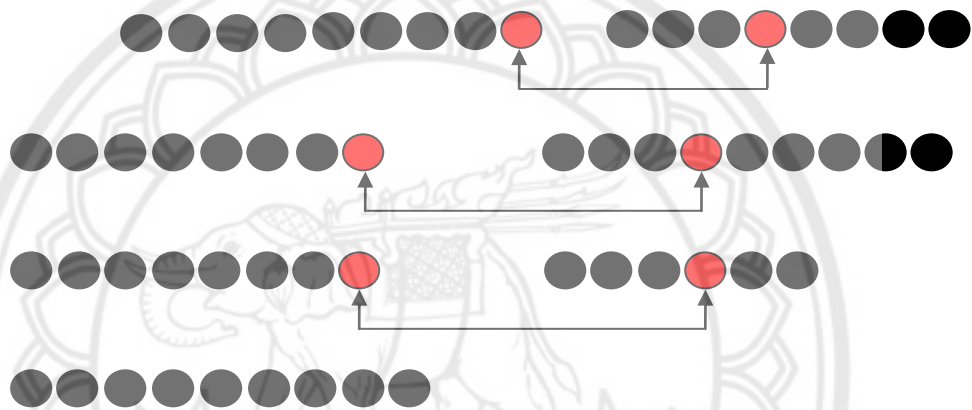
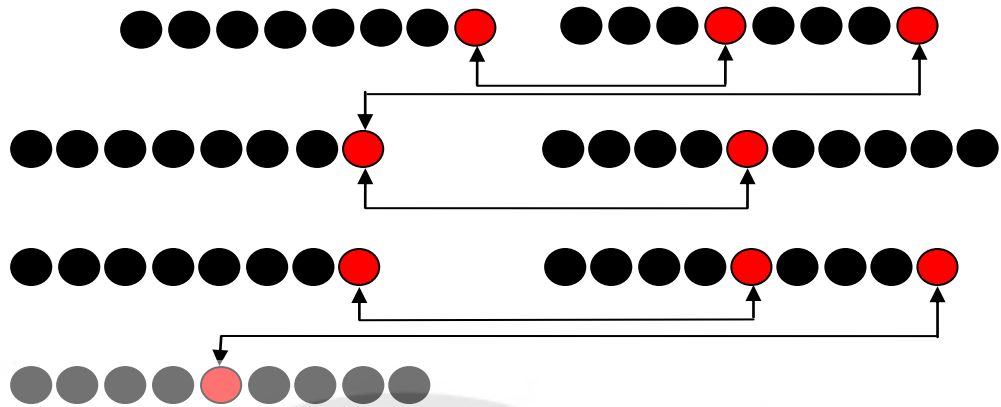
ตั้งอกตั้งใจเอาไว้เรียบร้อย

เพลงขอเนื้อหาทั่วไปในงานเกษัน (ทำนองดาต่าน)

จะเอามาถวายในวันนั้นแล้ว

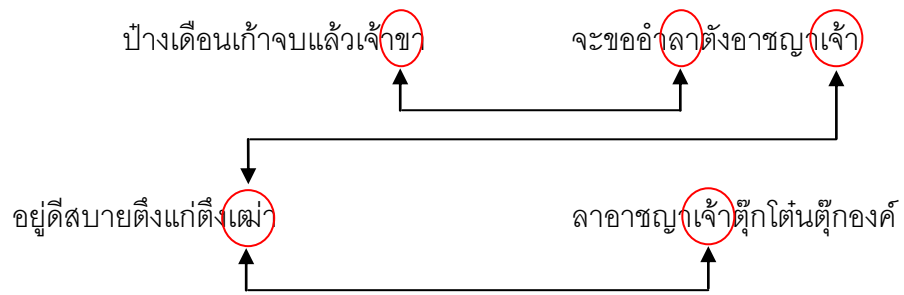
เพลงซอลาเจ้าพ่อเขาแสง (ทำนองลับแลง)

เมื่อถึงเวลาหละเข้ามาแล้ว หนึ่ง จะได้ อ้อ ล่า หละ อชญา เจ้า

จะขอ อ้อ ล่า ใน วัน นี้ แล้ว ล่า อชญา เจ้า เขา เผือก เหมง กำ

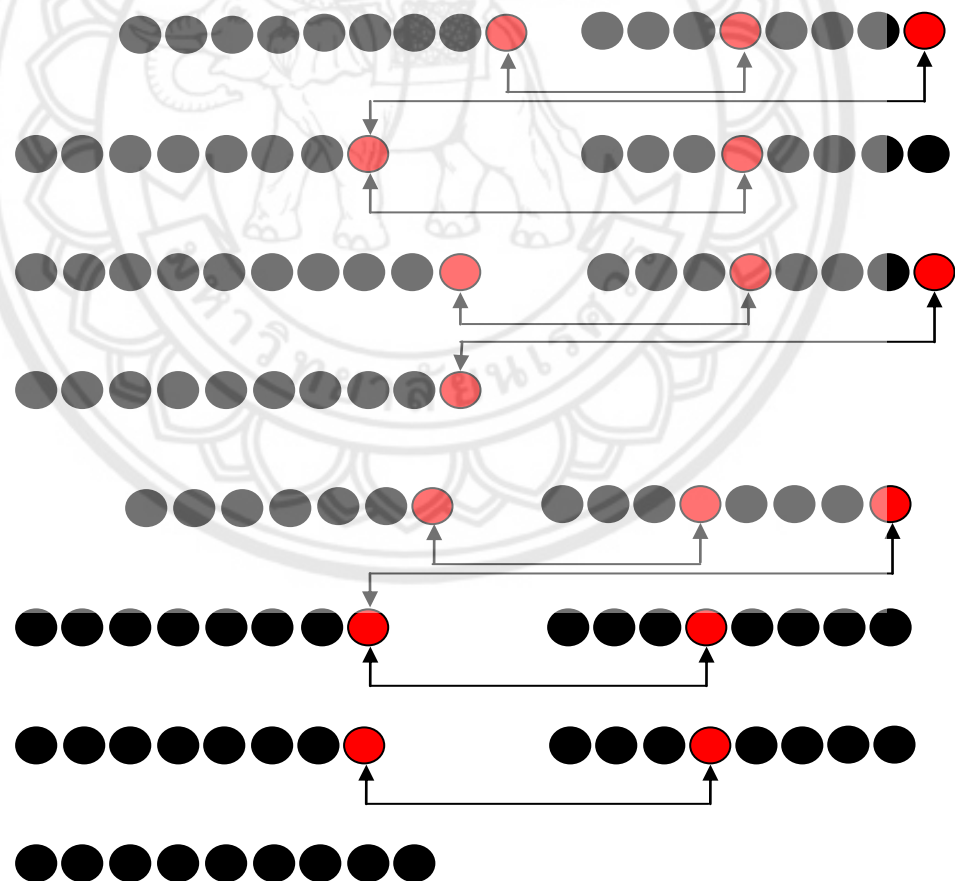
จะล่า อชญา เจ้า หละ เขา เผือก เขา แสง บ่ ได้ กิน แหง หนึ่ง อชญา ต่า น เจ้า

ลูก ๆ หลาน ๆ จะขอ อ้อ ล่า เจ้า ๆ

ปอแม่ปิ่น้องศรัทธาตั้งหลาย จะขอถวายอัญญาท่านเจ้า

สุขขีสุขขีสวัสดิ์ดีตำนานดาว

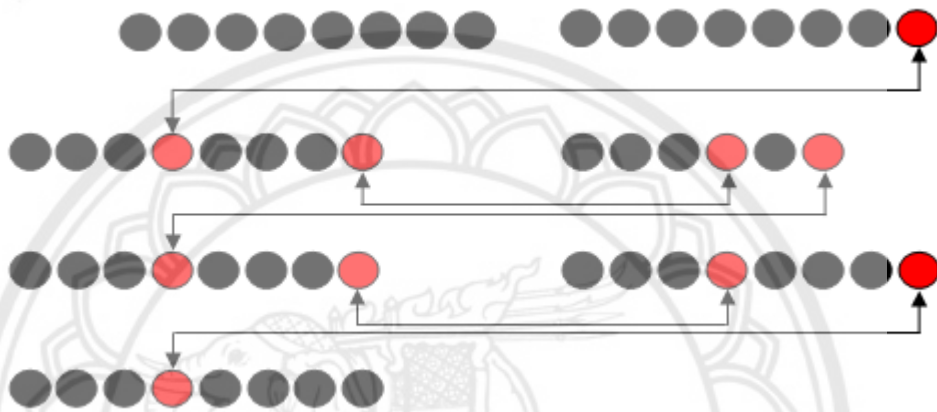

จากโครงสร้างของทำนองเพลงซอลาเจ้าพ่อเขาแสง สรุปได้ว่า

- 1) เพลงซอลาในแต่ละบทจะมีอยู่ 7 วรรค
- 2) ในแต่ละวรรคของทำนองเพลงซอลาจะใช้คำอยู่ 6-10 พยางค์
- 3) การสัมผัสของคำในแต่ละวรรคมีความแตกต่างกัน สามารถแยกโครงสร้าง

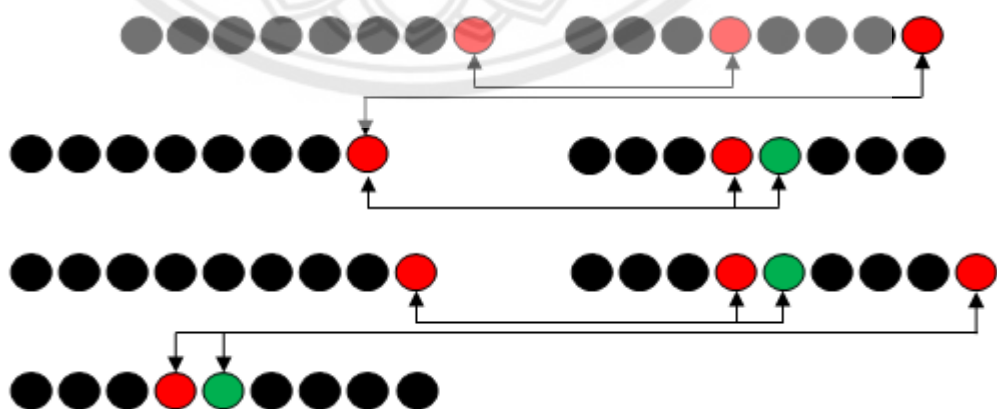
การใช้คำสัมผัสของเพลงซอลาได้ 6 รูปแบบ คือ

(3.1) รูปแบบที่ 1

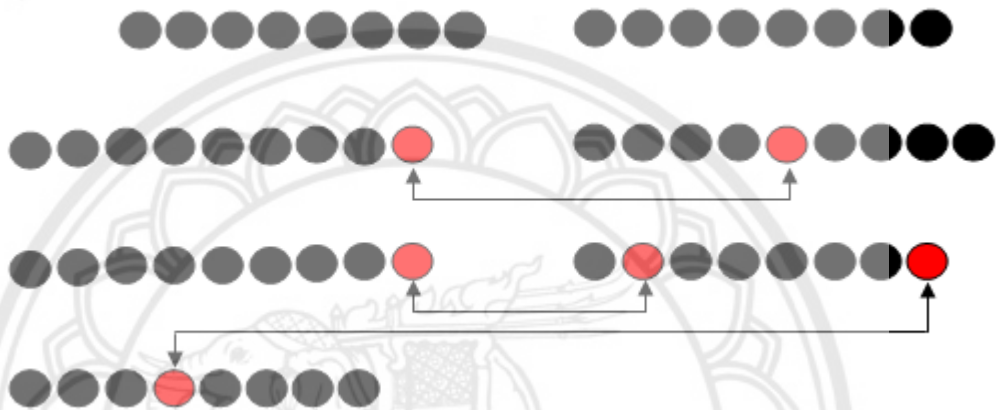
ในรูปแบบที่ 1 จะมีการใช้คำสัมผัส คือ พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 2 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 ของวรรคที่ 3 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 3 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 ของวรรคที่ 4 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 4 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 ของวรรคที่ 5 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 5 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 ของวรรคที่ 6 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 6 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 ของวรรคที่ 7

(3.2) รูปแบบที่ 2

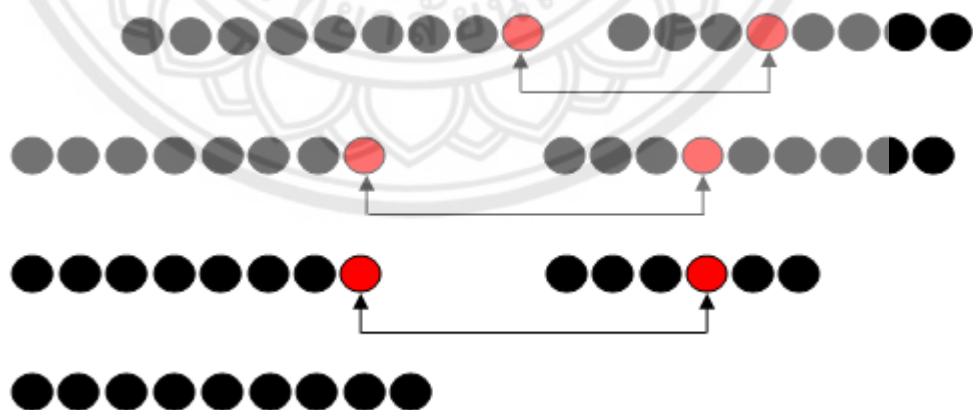
ในรูปแบบที่ 2 จะมีการใช้คำสัมผัส คือ พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 1 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 ของวรรคที่ 2 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 2 จะสัมผัสกับพยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 3 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 3 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 หรือ 5 ของวรรคที่ 4 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 5 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 หรือ 5 ของวรรคที่ 6 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 6 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 หรือ 5 ของวรรคที่ 7

(3.3) รูปแบบที่ 3

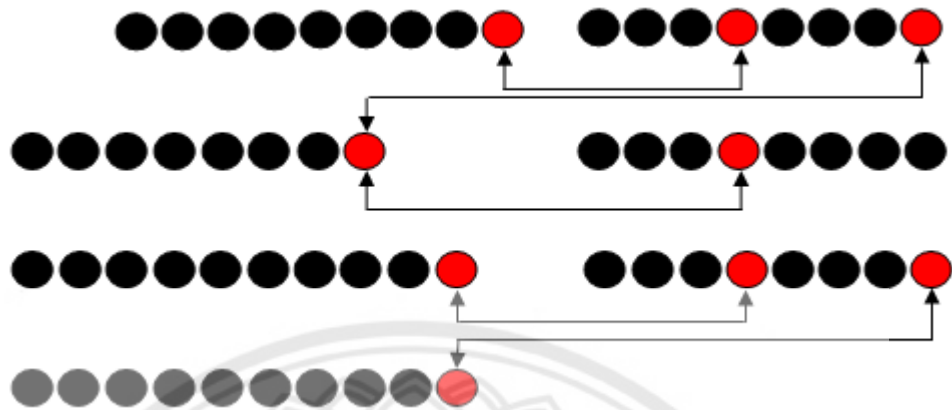
ในรูปแบบที่ 3 จะมีการใช้คำสัมผัส คือ พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 3 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 5 ของวรรคที่ 4 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 5 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 2 ของวรรคที่ 6 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 6 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 ของวรรคที่ 7

(3.4) รูปแบบที่ 4

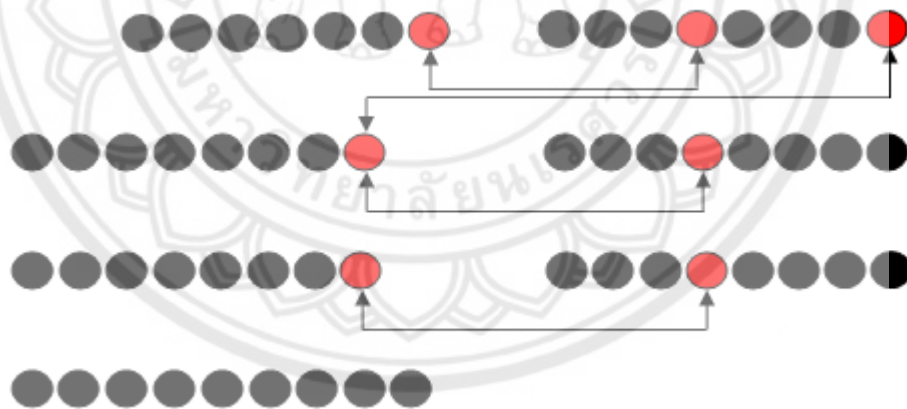
ในรูปแบบที่ 4 จะมีการใช้คำสัมผัส คือ พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 1 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 ของวรรคที่ 2 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 3 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 ของวรรคที่ 4 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 5 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 ของวรรคที่ 6

(3.5) รูปแบบที่ 5

ในรูปแบบที่ 5 จะมีการใช้คำสัมผัส คือ พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 1 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 ของวรรคที่ 2 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 2 จะสัมผัสกับพยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 3 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 3 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 ของวรรคที่ 4 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 5 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 ของวรรคที่ 6 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 6 จะสัมผัสกับพยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 7

(3.6) รูปแบบที่ 6

ในรูปแบบที่ 6 จะมีการใช้คำสัมผัส คือ พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 1 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 ของวรรคที่ 2 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 2 จะสัมผัสกับพยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 3 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 3 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 ของวรรคที่ 4 พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 5 จะสัมผัสกับพยางค์ที่ 4 ของวรรคที่ 6

4.3.6.2 ช่วงเสียง (Range)

ช่วงเสียง (Range) คือ ระยะเวลาห่างระหว่างตัวโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุดและตัวโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุด ส่วนการวิเคราะห์ช่วงเสียงกลาง (Tessitura) หมายถึง ช่วงเสียงที่ใช้มากที่สุด ทั้งนี้อาจไม่ใช่ช่วงเสียงที่อยู่ประมาณกึ่งกลางของช่วงเสียงทั้งหมดก็ได้ การหาช่วงเสียงกลางเป็นการกะประมาณคร่าว ๆ คำตอบของช่วงเสียงกลางจะไม่แน่นอนเหมือนการหาช่วงเสียงธรรมดาซึ่งดูจากโน้ตสูงสุดและต่ำสุดเท่านั้น

1) เพลงซอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง ช่วงเสียง (Range) คือ คู่ 11 เพอร์เฟค ตัวโน้ตที่ใช้มากที่สุดคือ โน้ต G จำนวน 63 ครั้ง จึงสรุปได้ว่า ช่วงเสียงกลางของเพลงซอีน้อยอยู่ที่โน้ต G

$\text{♩} = 50$
บทที่ 1

โน้ตต่ำสุด

บทที่ 2

บทที่ 3

โน้ตสูงสุด

บทธาบท นี้จะเป็นบทดี หนึ่งเงินอาชญา เจ้าเขาเผือกเขา แสงลงมาสะ แดงแปงฤทธิ์เก่ง กล้า วันนี้เป็น ป่างเดือนเก้าเงิน
อาชญาเจ้าลง มาเจ้าเจ้า ลูกหลานท่านตัวเขาจะ มา ดู แล เงิน อาชญาเจ้าเขาเผือกเขาแสงลง มาสะแดงฐา นะ ดี นี้ เป็น
ปา เพ ณี แต่ เดิมแล เก้า บทธาบทนี้จะเป็น บทตันสอง บั ได้มัวหมองต่อ อาชญาเจ้า ขอท่านลง มาเหี้ยวันเจ้า
เจ้า เงินอาชญา เจ้าเขาเผือกหม ก้า เงินอาชญา เจ้าทะเลเขาเผือกเขา แสง ลงมา เมื่อ แลงมันจะเป็นจะ หล้าเงินท่านลง
มาเหี้ยมวันเจ้า เจ้า แม่มทธาบท นี้เป็นบทตัน สามบทดี บท งามเดออชญา เจ้า เด่าแก่ ตั้ง หลายยิงจายแก่

2) เพลงขอเนื้อหาทั่วไปในงานเกษบ ช่วงเสียง (Range) คือ คู่ 8 เพอร์เฟค ตัวโน้ตที่ใช้มากที่สุดคือ โน้ต G จำนวน 32 ครั้ง จึงสรุปได้ว่า ช่วงเสียงกลางของเพลงขอนี้อยู่ที่โน้ต G

♩ = 50

เมื่อวัน นี้ ก็ ไต่เล้าไต่ จำเมื่อเต็งเว ลานออาชญา เจ้า จะได้ไซ่ กำนในวัน นี้ เล้าขอฮืออาชญา เจ้าหละปกปักรัก

10 ลูกข้าวลูก แเบงตี้เข้ามา หา ตีมาให้น้ำ สาอาชญาต่าน เจ้าขอเป็นข่มเป็น เนากับเจ้าต่าน ต่าน ลูกข้าวลูก

19 แเบง ตีเอา มา ถ หวาย ตึง ยิง ตึง จายหลายน้ำหลาย หน้า ตี ได้ มา บน หน ไร่ แต่ เกา ยา อาชญา เจ้าเงิน ถ

26 หวายไต ฟิง บง คน บน โกวบง ฟองบนหม ก่า เก็บ มา จู ต่าน เจ้าจะเอา มา ถหวายใน วัน นี้ แล้ว

โน้ตสูงสุด

โน้ตต่ำสุด

3) เพลงขอลาเจ้าพ่อเขาแสง ช่วงเสียง (Range) คือ คู่ 10 เมเจอร์ ตัวโน้ตที่ใช้มากที่สุดคือ โน้ต E จำนวน 34 ครั้ง จึงสรุปได้ว่าช่วงเสียงกลางของเพลงขอนี้อยู่ที่โน้ต E

โน้ตสูงสุด

$\text{♩} = 50$

เมื่อ ถึง เวลา เช้า มาแล้วหน่าจะ ได้ อ้อ ลาละ อาชญา เจ้า จะ ขอ อ้อ ลาลา ใน วัน นี้ เล่า ลาลา อาชญา เจ้า เขา

10
เผือก แหม ก้า จะ ลาลา อาชญา เจ้า หละ เขา เผือก เขา แสง บ่ ได้ กั้น เหนือ อาชญา ตำน เจ้า ลุก ลุก หลาน หลาน จะ ขอ อ้อ ลาลา เจ้า เจ้า

18
ป้าง เตือน เก้า จบ แล้ว เจ้า เขา จะ ขอ อ้อ ลาลา ตั้ง อาชญา เจ้า อยู่ ตี สบาย ตั้ง แก่ ตั้ง เต่า ลาลา อาชญา เจ้า ตัก โต้น ตัก

27
องค์ ป้อ แม่ ปีน้อง ครีท ธา ตั้ง หลาย จะ ขอ ถาย อ้อ ลาลา ตำน เจ้า ลุข ชี ลุข ชี ส่ว ลี ตี ตำน ตาว

โน้ตต่ำสุด

ถ้า นำ ทำ นอง เพลง ซอ ทั้ง 3 ช่วง มา วิเคราะห์ ช่วงเสียง (Range) ที่ได้ คือ คู่ 12 เพอร์เฟก

4.3.6.3 ขั้วคู่ (Interval)

การวิเคราะห์ขั้วคู่ (Interval) ในทำนองแนวเดียวก็คือการวิเคราะห์การดำเนินทำนองว่า เป็นการเคลื่อนจากโน้ตตัวหนึ่งไปยังโน้ตอีกตัวหนึ่งอย่างไร มีการขยับมากน้อยเพียงใด โดยนับได้จากการนับขั้วคู่ การเคลื่อนของทำนองมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ 1) การเคลื่อนทำนองแบบตามขั้ว (Conjunct motion) เป็นการเคลื่อนทำนองจากโน้ตตัวหนึ่งไปยังโน้ตอีกตัวหนึ่งเป็นคู่ 2 ซึ่งหมายรวมถึงการข้ามโน้ตหรือคู่ 1 เพอร์เฟกด้วย 2) การเคลื่อนทำนองแบบข้ามขั้ว (Disjunct motion) เป็นการเคลื่อนทำนองจากโน้ตตัวหนึ่งไปยังโน้ตอีกตัวหนึ่งเป็นคู่ 3 หรือกว้างกว่าคู่ 3 การขยับข้ามขั้วซึ่งเรียกว่าขั้วคู่กระโดด มักนำหน้าหรือตามหลังด้วยการขยับเพียงขั้วเดียวในทิศทางตรงกันข้ามเพื่อให้เกิดสมดุล

1) เพลงซอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง เป็นการเคลื่อนทำนองแบบข้ามขั้ว (Disjunct motion) เพราะว่าการเคลื่อนที่ของทำนองโดยมากแล้วจะเป็นการเคลื่อนทำนองที่เป็นคู่ 3 และกว้างกว่าคู่ 3 ดังวงกลมสีแดงล้อมรอบในภาพ

♩ = 50

บทที่ 1

บทธาท นี่ ละเป็นบทธดี หนิงเงินอาชญา เจ้าเขาเผือกเขา แสงลงมาสะ แดงเป็ญทรีเก้ง กล้า วันนี่เป็ญ ป่างเดือนเก้าเงิน

10
อาชญาเจ้าลง มาเจ้าเจ้าลูกหลานต่านต่าเขาจะ มา ดู แล_____ เงิน อาชญาเจ้าเขาเผือกเขาแสงลง มาสะแดงฐา นะดี นี่เป็ญ

บทที่ 2

19
ปาเพณี่แต่ เดิมแล เก้า_____ บทธาทนี่หละเป็ญ บทธต้นสอง บ ได้มีวหมองเดอ อาชญาเจ้า ขอต่านลง มาเหี้ยวันเจ้า

28
เจ้าเงินอาชญา เจ้าเขาเผือกเหม ก้า_____ เงินอาชญา เจ้าหละเขาเผือกเขา แสง ลงมา เมื่อแลงมันจะเป็ญจะ หล้าเงินต่านลง

บทที่ 3

36
มาเหี้ยมวันเจ้า เจ้า_____ แม่บทธาท นี่เป็ญบทธต้น สามบทธดี บทธ งามเตออาชญา เจ้า_____ เต้าแก่ ตัง หลายยิงจายแก่

45
เต้าเงินไหวอาชญา เจ้าไหวสา ไว ไว_____ เงินอาชญา เจ้าลง มาพร้อม กัน ได้มาสัง สรวทยังว่าป่างเดือน เก้า บ โทกละ บ

53
เหงาเณเจ้า ปี นื่อง_____ เป็ญลง มา แล้วอาชญาเจ้า ขา ปีนื่ององด์ วางจิตขาวจาว บ้าน_____ จ่วยกัน ไหวกัน สา ใน วัน นี

62
เต้า กัน ว่า อาช ญา เจ้า เป็ญ ได้ ลง มา_____ มา ถึง ลอด แล้ว บ ได้ แก้ว กาด

67
เก็น ตัง เป็ญ ตัง ตัว กอย สา กอย ไหว ตัง ออก ตัง ใจ เอา ไว้ เรียบ ร้อย

2) เพลงขอเนื้อหาทั่วไปในงานแก้บน เป็นการเคลื่อนทำนองแบบข้ามขั้น (Disjunct motion) เพราะว่าการเคลื่อนที่ของทำนองโดยมากแล้วจะเป็นการเคลื่อนทำนองที่เป็นคู่ 3 และกว้างกว่าคู่ 3 ดังวงกลมสีแดงล้อมรอบในภาพ

♩ = 50

เมื่อวัน นี้ ก็ ไต่เล่าได้ จำเมื่อเต็งเว ลานออาชญา เจ้า จะได้ไซ่ กำนในวินนี้ เล่าขอฮืออาชญา เจ้าหละปกปักรัก

10 ลูกข้าวลูก แป้งตีเข้ามา หา ตีมาไหวมา ลาอาชญาท่าน เจ้าขอเป็นร่มเป็น เนากับเจ้าท่านท่าน ลูกข้าวลูก

19 แป้ง ตีเอามา ถ หวายตั้ง ยิง ตั้ง จายหลายน้ำหลาย หน้า ตี ได้ มา บน หน ไร่ แต่เกา อย่า อาชญา เจ้าเงินถ

26 เหวยโต้ ฟัง บาง คน บน โกวาง ผ่องบนหม ก่า เก็บ มา จู ท่าน เจ้าจะเอา มา ถวายใน วัน นี้ แล้ว

3) เพลงซอลาเจ้าพ่อเขาแสง เป็นการเคลื่อนทำนองแบบข้ามขั้น (Disjunct motion) เพราะว่าในการเคลื่อนที่ของทำนองโดยมากแล้วจะเป็นการเคลื่อนทำนองที่เป็นคู่ 3 และกว้างกว่าคู่ 3 ดังวงกลมสีแดงล้อมรอบในภาพ

♩ = 50

เมื่อ ถึง เว ลาละเข้า มาแล้วหนจะ ได้ อ่า ลาละ อาชญา เจ้า จะ ขอ อ่า ลา ใน วัน นี้ เล่า ลา อาชญาเจ้าเขา

10 เผือกเหมก่า จะ ลาลาอาชญาเจ้าหละเขาเผือกเขาแสง บ ได้กินหนั่งอาช ญาท่านเจ้าลูก ลูกหลานหลานจะขอ อ่า ลาเจ้า เจ้า

18 ป่างเดือน เก้าจบแล้วเจ้า ขา จะขอ อ่า ลาตั้งอาชญา เจ้า อยู่ดี สบาย ตั้งแกตั้ง เฒ่าลาอาชญา เจ้าตุ๊กโต่นตุ๊ก

27 องค์ ป่อ แม่ ปีน้องศรัท ธา ตั้งหลายจะ ขอ ถวาย อ่า ลาท่านเจ้าสุข ชี สุข ชี สวัสดิ์ ดีท่าน ทาว

4.3.6.4 ทิศทาง

การดำเนินการทำงานจากโน้ตตัวหนึ่งไปยังโน้ตตัวถัดไป มีอยู่ 3 ทิศทาง คือ ทิศทางขึ้นถ้าโน้ตตัวหลังมีระดับเสียงสูงกว่า หรือทิศทางลงถ้าโน้ตตัวหลังมีระดับเสียงต่ำกว่า แต่ ถ้าโน้ตย่ำอยู่ที่ระดับเสียงเดิม ก็เรียกว่าทิศทางคงที่ การวิเคราะห์ทิศทางของทำนองโดยดูโน้ตทีละตัวเช่นนี้อาจเป็นประโยชน์กับทำนองสั้น ๆ ที่มีโน้ตอยู่ไม่กี่ตัว แต่ถ้าเป็นทำนองที่มีความยาวอย่างน้อย 2 ห้อง ควรดูภาพรวมของทิศทาง แล้วสรุปทิศทางทั้งหมดของทำนองนั้น ๆ ว่ามีทิศทางขึ้นหรือลงหรือคงที่

1) เพลงขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง เป็นการดำเนินการทำงานองดังนี้

(1.1) จากการวิเคราะห์การดำเนินการทำงานองในห้องที่ 1-7 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 1 ไปห้องที่ 2 ทิศทางคงที่ ห้องที่ 3 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 4 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 5 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 6 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 7 เคลื่อนที่ลง

(1.2) จากการวิเคราะห์การดำเนินการทำงานองในห้องที่ 8-14 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 8 ไปห้องที่ 9 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 10 ทิศทางคงที่ ห้องที่ 11 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 12 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 13 และ 14 เคลื่อนที่ขึ้น

(1.3) จากการวิเคราะห์การดำเนินการทำงานองในห้องที่ 15-21 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 15 ไปห้องที่ 16 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 17-19 ทิศทางคงที่ ห้องที่ 20-21 เคลื่อนที่ลง

(1.4) จากการวิเคราะห์การดำเนินการทำงานองในห้องที่ 22-25 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 22 ห้องที่ 23 และห้องที่ 24 ทิศทางคงที่ ห้องที่ 25 เคลื่อนที่ลง

(1.5) จากการวิเคราะห์การดำเนินการทำงานองในห้องที่ 26-30 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 26 ไปห้องที่ 27 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 28 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 29 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 30 เคลื่อนที่ลง

(1.6) จากการวิเคราะห์การดำเนินการทำงานองในห้องที่ 31-37 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 31 ไปห้องที่ 32 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 33 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 34 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 35 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 36 ทิศทางคงที่ ห้องที่ 37 เคลื่อนที่ลง

(1.7) จากการวิเคราะห์การดำเนินการทำงานองในห้องที่ 38-42 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 38 ไปห้องที่ 39 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 40-42 เคลื่อนที่ลง

(1.8) จากการวิเคราะห์การดำเนินงานในห้องที่ 43–47 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 43 ไปห้องที่ 44 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 45 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 46 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 47 เคลื่อนที่ลง

(1.9) จากการวิเคราะห์การดำเนินงานในห้องที่ 48–54 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 48 ไปห้องที่ 49 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 50 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 51 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 52 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 53 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 54 เคลื่อนที่ลง

(1.10) จากการวิเคราะห์การดำเนินงานในห้องที่ 55–64 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 55 ไปห้องที่ 56 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 57 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 58 ทิศทางคงที่ ห้องที่ 59 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 60 – 61 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 62 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 63 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 64 เคลื่อนที่ลง

(1.11) จากการวิเคราะห์การดำเนินงานในห้องที่ 65–71 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 65 ไปห้องที่ 66 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 67 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 68 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 69 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 70 ทิศทางคงที่ ห้องที่ 71 เคลื่อนที่ลง

เพลงขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง

$\text{♩} = 50$

บทที่ 1

บทบาท นี้จะเป็นบทดี หนึ่งในเงินอาชญา เจ้าเขาเผือกเขา แสงลงมาสะ แดงแป้ฤทธิ์เก่ง กล้า วันนี้เป็น ปางเดือนเก้าเงิน

10

อาชญาเจ้าลง มาเจ้าเจ้าลูกหลานด้านแต่เขาจะ มา ดู แล _____ เงิน อาชญาเจ้าเขาเผือกเขาแสงลง มาสะแดงฐา นะดี นี้เป็น

19

ปาเพณแต่ เดิมแล เก้า _____ บทบาทนี้หละเป็น บทตันสอง บ ได้มัวหมองต่อ อาชญาเจ้า ขอท่านลง มาเทียบวันเจ้า

28

เจ้าเงินอาชญา เจ้าเขาเผือกเหม ก้า _____ เงินอาชญา เจ้าหละเขาเผือกเขา แสงลงมา เมื่อแสงมันจะเป็นจะ หล้าเงินท่านลง

36

บทที่ 3

มาเทียบวันเจ้า เจ้า แม่บทบาท นี้เป็นบทตัน สามบทดี บท งามต่ออาชญา เจ้า เด่าแก่ ตั้ง หล้ายิงจายแก่

45

เด่าเงินไหว้อชญา เจ้าไหว้สา ไว ไว _____ เงินอาชญา เจ้าลง มาพร้อม กัน ได้มาสัง สรรคยังว่าปางเดือน เก้า บ ไทกละ บ

53

เหงานอเจ้า ปี น่อง _____ เป็นลง มา แล้วอาชญาเจ้า ขา ปีน้ององค์ วางจิตชาวาว บ้าน ช่วยกันไหว้กัน สา ใน วัน นี้

62

เล่า กัน ว่า อาช ญา เจ้า เป็น ได้ ลง มา _____ มา ถึง ลอด แล้ว บ ได้ แก้ว กาด

67

เกิน ตั้ง เป็น ตั้ง ตัว ก้อย สา ก้อย ไหว้ ตั้ง ออก ตั้ง ใจ เอา ไว้ เรียบ ร้อย

2) เพลงขอเนื้อหาทั่วไปในงานแก่นบ เป็นการดำเนินทำนอง ดังนี้

(1.1) จากการวิเคราะห์การดำเนินทำนองในห้องที่ 1-5 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 1 ไปห้องที่ 2 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 3 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 4 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 5 เคลื่อนที่ลง

(1.2) จากการวิเคราะห์การดำเนินทำนองในห้องที่ 6-10 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 6 ไปห้องที่ 7 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 8-9 ทิศทางคงที่ ห้องที่ 10 เคลื่อนที่ขึ้น

(1.3) จากการวิเคราะห์การดำเนินทำนองในห้องที่ 11-17 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 11 ไปห้องที่ 12 ทิศทางคงที่ ห้องที่ 13 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 14 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 15 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 16 ทิศทางคงที่ ห้องที่ 17 เคลื่อนที่ลง

(1.4) จากการวิเคราะห์การดำเนินทำนองในห้องที่ 18-22 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 18 ไปห้องที่ 19 ทิศทางคงที่ ห้องที่ 20 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 21 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 22 เคลื่อนที่ลง

(1.5) จากการวิเคราะห์การดำเนินทำนองในห้องที่ 23-27 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 23 ไปห้องที่ 24 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 25 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 26 ทิศทางคงที่ ห้องที่ 27 เคลื่อนที่ขึ้น

(1.6) จากการวิเคราะห์การดำเนินทำนองในห้องที่ 28-34 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 28 ไปห้องที่ 29 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 30 ทิศทางคงที่ ห้องที่ 31 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 32 ทิศทางคงที่ ห้องที่ 33 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 34 เคลื่อนที่ลง

เพลงขอเนื้อหาทั่วไปในงานแก้บน

$\text{♩} = 50$

เมื่อวัน นี้ ก็ ไต่เล่าไต่ จำเมื่อเต็งเว ลานออาชญา เจ้า จะได้ไซ่ ท่านในวันนี้ เล่าขอชื่ออาชญา เจ้าหละปกปึกรัก

ดู ลูกข้าวลูก แป้งตีเข้ามา หา ตีมาไหว้มา สาอาชญาท่าน เจ้าขอเป็นร่วมเป็น เเงกับเจ้าท่าน ท่าน ลูกข้าวลูก

แป้ง ตีเอามา ถ หวาย ตึง ยิง ตึง จายหลายน้ำหลาย หน้า ตี ได้ มา บน หน ไร่ แต่ เก่า อย่า อาชญา เจ้าเงินถ

เหวยโต่ ฟัง บาง คน บน ไก่บาง ผ่องบนหม ก่า เก็บ มา จู ท่าน เจ้า จะเอา มา ถหวยใน วัน นี้ แล้ว

3) เพลงขอลาเจ้าพ่อเขาแสง เป็นการดำเนินทำนอง ดังนี้

(1.1) จากการวิเคราะห์การดำเนินทำนองในห้องที่ 1-6 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 1 ไปห้องที่ 2 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 3 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 4 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 5 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 6 เคลื่อนที่ลง

(1.2) จากการวิเคราะห์การดำเนินทำนองในห้องที่ 7-11 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 7 ไปห้องที่ 8 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 9 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 10 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 11 เคลื่อนที่ขึ้น

(1.3) จากการวิเคราะห์การดำเนินทำนองในห้องที่ 12-18 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 12 ไปห้องที่ 13 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 14 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 15 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 16 ทิศทางคงที่ ห้องที่ 17 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 18 เคลื่อนที่ลง

(1.4) จากการวิเคราะห์การดำเนินทำนองในห้องที่ 19-22 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 19 ไปห้องที่ 20 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 21 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 22 เคลื่อนที่ลง

(1.5) จากการวิเคราะห์การดำเนินงานในห้องที่ 23–28 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 23 ไปห้องที่ 24 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 25 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 26 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 27 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 28 ทิศทางคงที่

(1.6) จากการวิเคราะห์การดำเนินงานในห้องที่ 29–35 การเคลื่อนที่ของแนวทำนองในห้องที่ 29 ไปห้องที่ 30 ทิศทางคงที่ ห้องที่ 31 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 32 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 33 เคลื่อนที่ลง ห้องที่ 34 เคลื่อนที่ขึ้น ห้องที่ 35 เคลื่อนที่ลง

เพลงซอลาเจ้าพ่อเขาแสง

เมื่อถึงเวลาจะเข้ามาแล้วหนะ ได้อำลาละ อาชญาเจ้า จะขออำลาใน วันนี้เล่า ลา อาชญาเจ้าเขา

เฟือกเหมก้า จะลาอาชญาเจ้าละเขมเฟือกเขาแสงบ ได้กินแหนงอาชญา ตานเจ้าลูก ลูกหลานหลานจะขออำลาเจ้าเขา

ปั่งเดือน แก้วเจ้า ข้าจะขออำลาตั้งอาชญาเจ้า อยู่ดี สบาย ตั้งแกตั้ง เมาลาอาชญา เจ้าตุ๊กโต้นตุ๊ก

องต์ ปอ แม่ ปีน้องศรีธา ธาตั้งหลายจะ ขอ ถายอำลา ตานเจ้าสุข ชี สุข ชี สวัสดิ์ ตี ตาน ดาว

4.3.6.5 โน้ตประดับ

ในการวิเคราะห์ทำนองควรให้ความสำคัญกับโน้ตประดับด้วย เพราะเป็นสิ่งทีเพิ่มชีวิตชีวาให้กับทำนอง โน้ตประดับเพียงตัวเดียวสามารถสร้างความน่าสนใจได้ไม่น้อย โน้ตประดับเปรียบเสมือนเครื่องประดับของผู้หญิงต้องใช้ในกาลที่เหมาะสม ไม่ใช้มากเกินไปและไม่ใช้อย่างพร่ำเพรื่อ สิ่งที่ควรกล่าวถึงในส่วนของโน้ตประดับคือบทบาทของโน้ตประดับที่มีต่อทำนองเพลง และในการวิเคราะห์โน้ตประดับจึงกระทำที่ละแนวเท่านั้น

ในทำนองเพลงซอลทั้ง 3 ช่วง คือ เพลงซอลเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง เพลงซอลเนื้อหาทั่วไปในงานแก้บน และเพลงซอลลาเจ้าพ่อเขาแสง จากการวิเคราะห์พบว่าไม่มีการใช้โน้ตประดับในเพลงซอลทั้ง 3 ช่วง

4.3.6.6 โครงหลักของทำนอง

การวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองเป็นเรื่องจำเป็น เพราะโครงหลักของทำนองจะเป็นตัวกำหนดระดับความสำคัญของตัวโน้ตและกำหนดทิศทางของทำนองด้วย โครงหลักของทำนองทำให้ทราบจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของประโยคเพลง ทำให้ทราบว่าเพลงมีกี่แนว แนวใดสำคัญมากน้อยกว่ากันอย่างไร การหาโครงสร้างหลักของทำนองต้องพิจารณาจังหวะประกอบด้วย โน้ตสำคัญมักเกิดขึ้นบนจังหวะสำคัญ

1) เพลงขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง

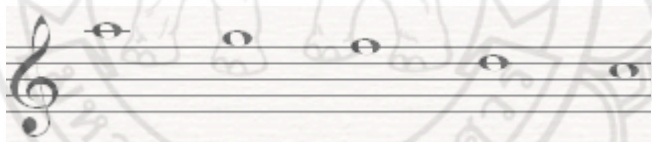
(1.1) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในหน้าที่ 1-7

โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลงที่ละขั้น ตามลำดับโน้ตจาก G → F → E → D → C

(1.2) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในหน้าที่ 8-14

โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก A → G → F → D → C

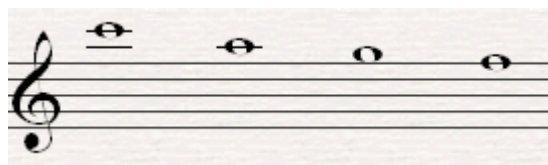
(1.3) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในหน้าที่ 15-21

โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก G → E → D → C

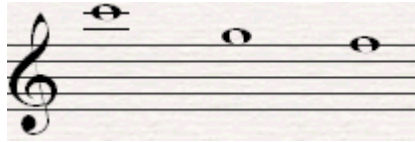
(1.4) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในหน้าที่ 22-25

โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก C → A → G → F

(1.5) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในห้วงที่ 26–30

โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก C → G → F

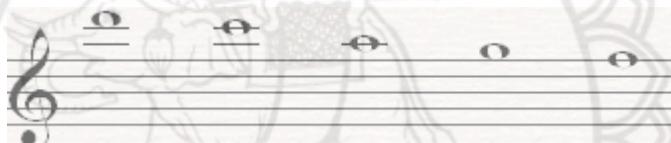
(1.6) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในห้วงที่ 31–37

โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ขึ้น ตามลำดับโน้ตจาก C → D → E → G → A

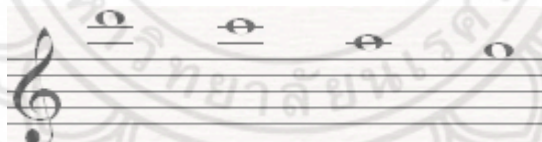
(1.7) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในห้วงที่ 38–42

โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก D → C → A → G → F

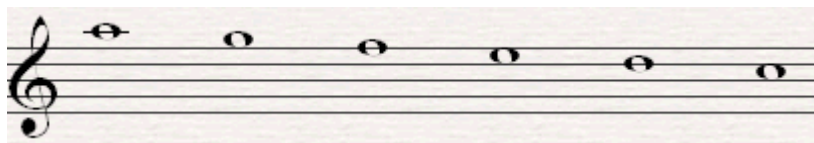
(1.8) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในห้วงที่ 43–47

โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก D → C → A → G

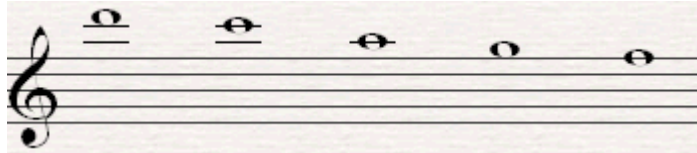

(1.9) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในห้วงที่ 48–54

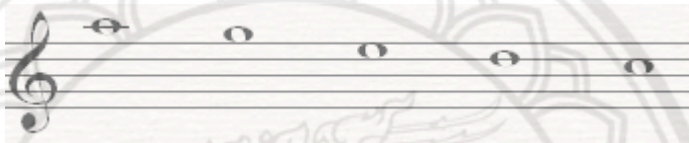
โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลงทีละขั้น ตามลำดับโน้ตจาก A → G → F → E → D → C

(1.10) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในห้วงที่ 55–64 โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก D → C → A → G → F

(1.11) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในห้วงที่ 65–71 โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก A → G → E → D → C

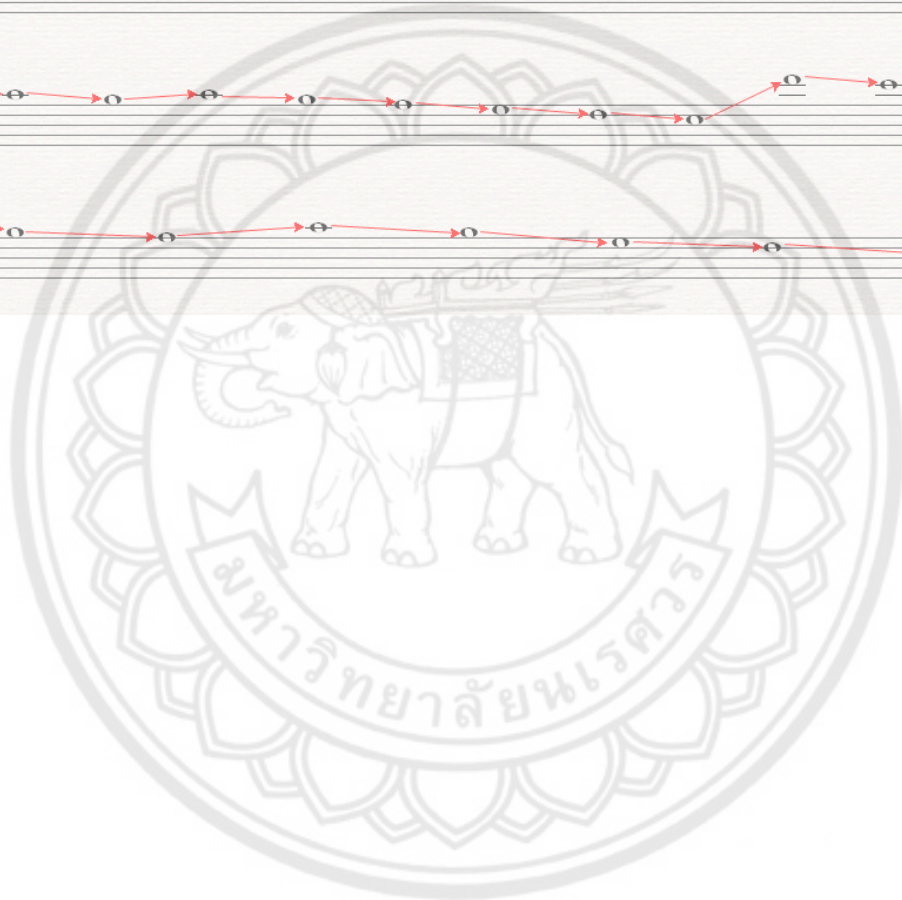

สรุปได้ว่าโครงสร้างหลักของทำนองเพลงขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง ทั้งหมด 71 ห้วง แบ่งเป็น 11 ช่วง มีโครงสร้างของทำนองที่มีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลงทีละขั้น จำนวน 2 ช่วง โครงสร้างของทำนองที่มีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง จำนวน 8 ช่วง และมีโครงสร้างของทำนองที่มีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ขึ้น จำนวน 1 ช่วง

ถ้านำโครงสร้างของทำนองที่มีทิศทางเคลื่อนที่ในแนวที่ได้สรุปไป นำมาบันทึกเป็นโน้ต โดยบันทึกแบบต่อเนื่องและลากเส้นเชื่อมตัวโน้ตแต่ละตัวก็จะทำให้เห็นการเคลื่อนที่ของตัวโน้ต ดังภาพ

เพลงขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง

The image displays a musical score for the song 'เพลงขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง'. The score is written on five staves, each beginning with a treble clef. The notes are connected by red arrows, indicating the melodic contour. The staves are numbered on the left side: 12, 23, 34, and 45. The music is presented on a light-colored background with a large, faint watermark of a circular emblem in the center. The emblem features an elephant and the Thai text 'มหาวิทยาลัยนเรศวร' (Naresuan University).

เพลงขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง

$\text{♩} = 50$

บทที่ 1

บทบาท นี้จะเป็นบทดี หนึ่งเงินอาชญา เจ้าเขาเผือกเขา แสงลงมาสะ แดงแป้ฤทธิ์เก่ง กล้า วันนี้เป็น ปางเดือนเก้าเงิน

10

อาชญาเจ้าลง มาเจ้าเจ้าลูกหลานด้านเต้าเขาจะ มา ดู แล _____ เงิน อาชญาเจ้าเขาเผือกเขาแสงลง มาสะแดงฐา นะดี นี้เป็น

19

ปาเพณแต่ เดิมแล เก้า _____ บทบาทนี้หละเป็น บทตันสอง บ ได้มัวหมองต่อ อาชญาเจ้า ขอท่านลง มาเทียบวันเจ้า

28

เจ้าเงินอาชญา เจ้าเขาเผือกเหม ก้า _____ เงินอาชญา เจ้าหละเขาเผือกเขา แสงลงมา เมื่อแสงมันจะเป็นจะ หล้าเงินตันลง

36

บทที่ 3

มาเทียบวันเจ้า เจ้า แม่บทบาท นี้เป็นบทตัน สามบทดี บท งามต่ออาชญา เจ้า เด่าแก่ ตั้ง หล้ายิงจายแก่

45

เด่าเงินไหว้อชญา เจ้าไหว้สา ไว ไว _____ เงินอาชญา เจ้าลง มาพร้อม กัน ได้มาสัง สรรคยังว่าปางเดือน เก้า บ ไทกละ บ

53

เหงานอนเจ้า ปี่ นื่อง _____ เป็นลง มา แล้วอาชญาเจ้า ขา ปี่นื่ององค์ วางจิตชาจาว บ้าน ช่วยกัน ไหว้กัน สา ใน วัน นี้

62

เล่า กัน ว่า อาช ญา เจ้า เป็น ได้ ลง มา _____ มา ถึง ลอด แล้ว บ ได้ แก้ว กาด

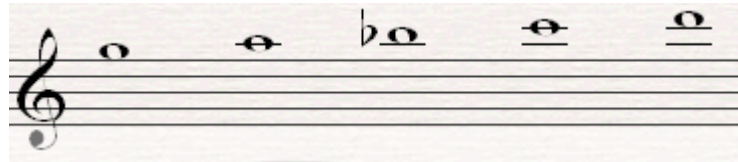
67

เกิน ตั้ง เป็น ตั้ง ตัว ก้อย สา ก้อย ไหว้ ตั้ง ออก ตั้ง ใจ เอา ไว้ เรียบ ร้อย

2) เพลงขอเนื้อหาทั่วไปในงานเกษม

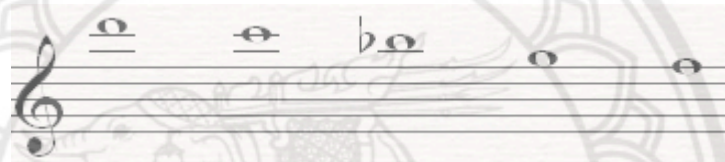
(2.1) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในหน้าที่ 1-5

โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ขึ้นทีละขั้น ตามลำดับโน้ตจาก G → A → B \flat → C → D

(2.2) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในหน้าที่ 6-10

โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก D → C → B \flat → G → F

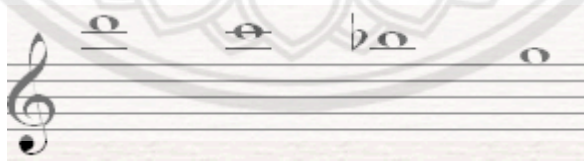
(2.3) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในหน้าที่ 11-17

โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก D → C → A → G → F

(2.4) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในหน้าที่ 18-22

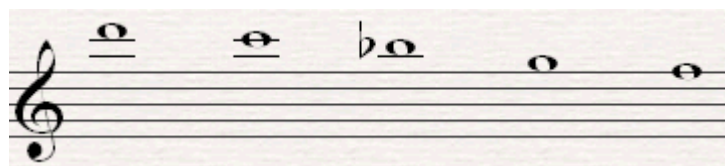
โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก D → C → B \flat → G

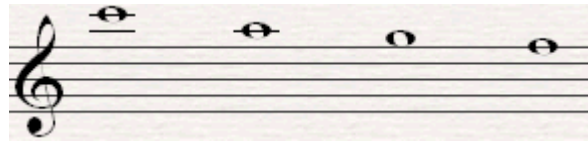
(2.5) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในหน้าที่ 23-27

โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก D → C → B \flat → G →

F

(2.6) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในท้องที่ 28-34
 โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก C → A → G → F

สรุปได้ว่าโครงสร้างหลักของทำนองขอเนื้อหาทั่วไปในงานแก่นบน ทั้งหมด 34
 ห้อง แบ่งเป็น 6 ช่วง มีโครงสร้างของทำนองที่มีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ขึ้นทีละชั้น จำนวน 1 ช่วง
 โครงสร้างของทำนองที่มีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง จำนวน 5 ช่วง

ถ้านำโครงสร้างของทำนองที่มีทิศทางเคลื่อนที่ในแนวที่ได้สรุปไป นำมา
 บันทึกเป็นโน้ต โดยบันทึกแบบต่อเนื่องและลากเส้นเชื่อมตัวโน้ตแต่ละตัวก็จะทำให้เห็นการ
 เคลื่อนที่ของตัวโน้ต ดังภาพ

เพลงขอเนื้อหาทั่วไปในงานแก่นบน

เพลงขอเนื้อหาทั่วไปในงานแก้บน

$\text{♩} = 50$

เมื่อวัน นี้ ก็ ได้เล่าได้ จำเมื่อเต็งเว ลานออาชญา เจ้า จะได้ไซ่ ท่านในวันนี้ เล่าขอชื่ออาชญา เจ้าหละปกปึกรัก

10 ลูกข้าลุด แป้งตีเข้ามา หา ตีมาไหว้มา สาอาชญาท่าน เจ้าขอเป็นร่วมเป็น เเงกับเจ้าท่าน ท่าน ลูกข้าลุด

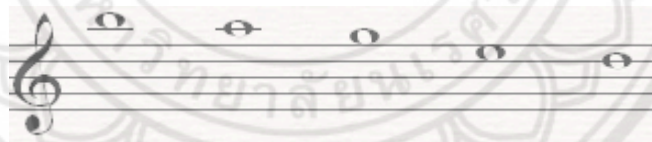
19 แป้ง ตีเอา มา ถ หวาย ตึง ยิง ตึง จายหลายน้ำหลาย หน้า ตี ได้ มา บน หน ไร่ แต่ เก่า อย่า อาชญา เจ้าเงิน ถ

26 หวายได้ ฟัง บาง คน บน ไก่บง ผ่องบนหมู กำ เก็บ มา จู ท่าน เจ้า จะเอา มา ถหวายใน วัน นี้ แล้ว

3) เพลงขอลาเจ้าพ่อเขาแสง

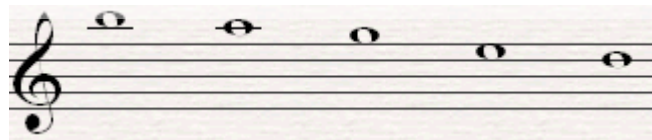
(3.1) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของท่านองในห้องที่ 1-6

โครงหลักของท่านองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก B → A → G → E → D

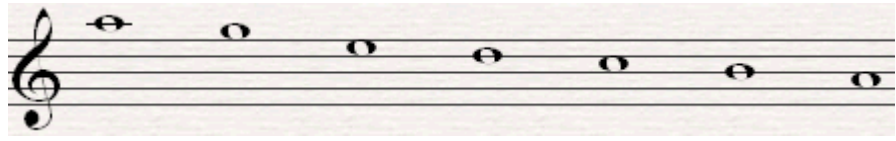
(3.2) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของท่านองในห้องที่ 7-11

โครงหลักของท่านองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก B → A → G → E → D

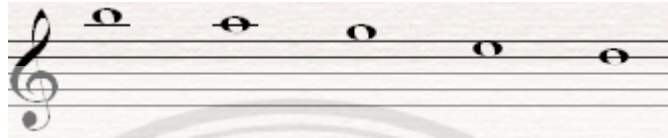
(3.3) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของท่านองในห้องที่ 12-18

โครงหลักของท่านองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก A → G → E → D → C → B → A

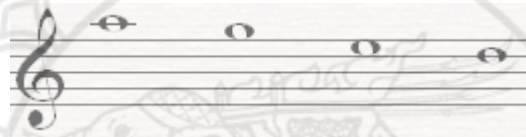
(3.4) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในห้วงที่ 19–22

โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก B → A → G → E → D

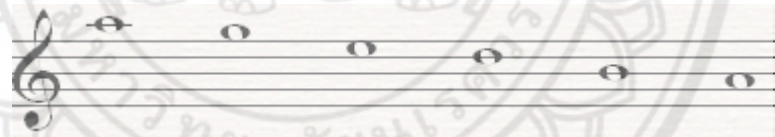
(3.5) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในห้วงที่ 23–28

โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก A → G → E → D

(3.6) จากการวิเคราะห์หาโครงหลักของทำนองในห้วงที่ 29–35

โครงหลักของทำนองมีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง ตามลำดับโน้ตจาก A → G → E → D → B → A

สรุปได้ว่าโครงสร้างหลักของทำนองซอลาเจ้าพ่อเขาแสง ทั้งหมด 35 ห้อง
แบ่งเป็น 6 ช่วง มีโครงสร้างของทำนองที่มีทิศทางโดยรวมเคลื่อนที่ลง จำนวน 6 ช่วง

ถ้านำโครงสร้างของทำนองที่มีทิศทางเคลื่อนที่ในแนวที่ได้สรุปไป นำมา
บันทึกเป็นโน้ต โดยบันทึกแบบต่อเนื่องและลากเส้นเชื่อมตัวโน้ตแต่ละตัวก็จะทำให้เห็นการเคลื่อน
ที่ของตัวโน้ต ดังภาพ

เพลงขอลาเจ้าพ่อเขาแสง

The first system of musical notation consists of three staves. Each staff contains a series of notes connected by red arrows, indicating a melodic line. The notes are mostly half notes and quarter notes, with some rests. The first staff starts with a treble clef and a key signature of one flat. The second and third staves continue the melodic line.

เพลงขอลาเจ้าพ่อเขาแสง

$\text{♩} = 50$

The second system of musical notation includes lyrics and a tempo marking of quarter note = 50. It consists of four staves of music. Red arrows point to specific notes in the melody. The lyrics are written in Thai script below the notes.

เมื่อ ถึง เว ลาละ เข้า มา แล้ว หน้ า จะ ได้ อ้ำ ลาละ อาชญา เจ้า _____ จะ ขอลำ ลา ใน วัน นี้ เ ล้า ลา อาชญา เจ้า เขา

10 _____

_____ จะ ล่า อาชญา เจ้า ละ เขา แฉ่ กเขา แสง บิ ได้ กั้น แหน่ง อาชญา ตำน เจ้า ลูก ลูก หลาน หลาน จะ ขอลำ ล่า เจ้า เจ้า

18 _____

_____ บัง เตือน แก้ง บแล้ว เจ้า ขก จะ ขอลำ ล่า ตั้ง อาชญา เจ้า _____ อยู่ ตี สบาย _____ ตัง แก่ ตัง เฒ่า ลา อาชญา เจ้า ตัก ไถ่ น ตัก

27 _____

องค์ _____ ป่อ แม่ ปี่ น้อง คีร์ท ถ้า ตั้ง หลาย จะ ขอ ถาย อ้ำ ล่า ตำน เจ้า สุข ชี สุข ชี ส่ว สดี ตำน ทาว _____

4.4 บทบาทหน้าที่ของเพลงขอในงานแก้บนเจ้าพ่อเขาแสง

ในการประกอบพิธีกรรมการแก้บนในแต่ละครั้ง เพลงขอถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งในพิธีกรรมนี้ บทบาทหน้าที่ของเพลงขอในงานแก้บนเจ้าพ่อเขาแสง ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

4.4.1 บทบาทหน้าที่ในการเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง

4.4.2 บทบาทหน้าที่ในการสร้างความบันเทิงภายในงานระหว่างการทำพิธีแก้

บน

4.4.3 บทบาทหน้าที่ในการลาเจ้าพ่อเขาแสง

4.4.1 บทบาทหน้าที่ในการเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง

ในการประกอบพิธีกรรมการแก้บน การขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญมาก เพราะหากว่าไม่มีการขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรงแล้ว งานแก้บนในครั้งนั้นก็ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามทำให้ทราบว่าทุกครั้งที่ต้องการขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงถึงแม้ว่าทางผู้เฒ่าผู้แก่จะทำพิธีกล่าวเชิญเจ้าพ่อเจ้าเขาแสงให้มาประทับร่างทรงโดยการ “ฮ้ำ” คือการบอกกล่าวโดยการนั่งยกมือไหว้และกล่าวเชิญเป็นภาษาท้องถิ่นทางเหนือ (คำเมือง) จำนวน 3 ครั้งแล้ว หากไม่มีการขอเจ้าพ่อเขาแสงก็จะไม่มาประทับร่างทรง

จากท่วงทำนองของเพลงขอซึ่งใช้ทำนองล่องน่านหรือที่ช่างขอเรียกว่าทำนอง “ดาดน่าน” ซึ่งช่างขอฝ่ายชาย คือ นายคำ คำมูล ได้ไปฝากตัวเป็นศิษย์ของพ่อครูคำผาย นุปีง ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน – ขับขอ) ประจำปี พ.ศ. 2535 ได้ศึกษาและฝึกฝนการขอจากพ่อครูคำผายในการทำนองการขอต่าง ๆ กล่าวว่า การขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรงนั้น ทำนองขอก็จะใช้ทำนองดาดน่านเหมือนการขอในงานทั่วไป แต่จะเปลี่ยนเนื้อหาในการขอ เป็นการเชิญให้เจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง โดยจะขอจนกว่าเจ้าพ่อเขาแสงจะมาประทับร่างทรง ซึ่งขอไม่เกิน 3 บทเจ้าพ่อเขาแสงก็จะมาประทับร่างทรงทันที จากการสรุปเนื้อหาในบทขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง แต่ละบทสรุปได้ว่า

4.4.1.1 บทที่หนึ่ง กล่าวว่า วันนี้เป็นการเลี้ยงปางเดือนเก้า (เดือน 9 เหนือ ขึ้น 11 ค่ำ หรือประมาณเดือนมิถุนายน) ขอเชิญอาชญาเจ้า เขาเผือก เขาแสง ได้ลงมาแสดงตัวที่นี่ ซึ่งเป็นประเพณีแต่ดั้งเดิม

4.4.1.2 บทที่สอง กล่าวว่า ขอเชิญท่านอาชญาเจ้า เขาเผือก เขาแสง ลงมาประทับร่างทรงแต่ตอนเช้า ขอเชิญท่านอีกครั้งหนึ่ง ถ้าลงมาเย็นมันจะช้า ขอให้ท่านลงมาแต่ตอนเช้า ๆ

4.4.1.3 บทที่สาม กล่าวว่า บทนี้เป็นบทที่ดีแล้ว ผู้เฒ่า ผู้แก่ ผู้หญิง ผู้ชาย เชิญให้วิชาญาเจ้าให้ลงมาพร้อมกัน จะได้มาสังสรรค์ในปางเดือนเก้า ไม่ให้โศกเศร้าเหงาหงอย ถ้าท่านลงมาแล้วก็ให้ช่วยกันไหว้ดั่งที่ตั้งใจเอาไว้

จะเห็นได้ว่าเนื้อหาในการขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรงในบทที่ 1 จะเป็นการกล่าวถึงงานเลี้ยง (งานแก้บน) ว่าเป็นงานเลี้ยงครั้งใด และขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงลงมาแสดงตัว ณ ที่แห่งนี้ บทที่ 2 จะขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงให้รีบลงมาประทับร่างทรงแต่ตอนเช้า ถ้าลงมาตอนเย็นมันจะเข้าไป บทที่ 3 บทนี้เป็นบทที่ดีแล้ว เชิญผู้คนทั้งหลายได้ไหว้ให้เจ้าพ่อเขาแสงลงมาประทับร่างทรง จะได้มาร่วมสังสรรค์ในงานแก้บนในวันนี้

ความหมายในแต่ละบท จะเน้นการเชิญเจ้าพ่อเขาแสงให้มาประทับร่างทรง ถือไว้ว่าเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้เจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง อาทิ ปกิริยาของร่างทรงจะคล้ายคนงวงนอน มีอาการหาวประมาณ 2-3 ครั้ง หลังจากนั้นก็จะมีการตะโกนเสียงดัง หยิบดาบมาร่ำรำตามจังหวะและท่วงทำนองของเพลงซออย่างสนุกสนานครึกครื้นพร้อมกับพูดออกมาว่า “ม่วน ม่วน” หมายถึง สนุก เพลงซอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรงนี้จะขอไปพร้อมกับการกล่าวเชิญของผู้เฒ่าผู้แก่ และการไหว้ของผู้คนที่มาร่วมงาน ถือได้ว่าเป็นการรวมการขอ การกล่าวเชิญ และการไหว้ของผู้มาร่วมงาน รวมเข้าไว้ด้วยกันจนทำให้เจ้าพ่อเขาแสงลงมาประทับร่างทรง

4.4.2 บทบาทหน้าที่สร้างความบันเทิงภายในงานระหว่างการทำพิธีแก้บน

การขอหลังจากที่เจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรงแล้ว จะมีการขอเป็นระยะ ๆ ซึ่งทั้งหมดนี้จะขอได้เจ้าพ่อเขาแสงจะเป็นผู้สั่งให้ขอโดยพูดว่า “จั่งไม้ จั่งวอน ง่อม ง่อม” หมายถึง นักดนตรี ช่างซอ ตอนนั้น (เจ้าพ่อเขาแสง) เหงาแล้ว เมื่อนักดนตรีและช่างซอได้ยินดังนั้นก็เริ่มทำการขอทันที ในการขอบทต่อจากนี้ก็เป็นเนื้อหาทั่วไปในงานแก้บนจะใช้ทำนองดาดน่านเหมือนการขอเชิญเจ้าพ่อเขาแสงมาประทับร่างทรง จากการสรุปเนื้อหาจากตัวอย่างในบทขอเนื้อหาทั่วไปในงานแก้บน สรุปได้ว่า

ในวันนี้ก็อยากให้เจ้าพ่อเขาแสงได้ช่วยปกปักรักษาผู้คนที่มาในงาน ที่มากกราบไหว้บูชา ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นลูกเป็นหลาน ขอให้เจ้าพ่อเขาแสงได้เป็นร่วมเป็นเนงากับทุกคน ซึ่งในวันนี้ก็มากันมากมายบางคนก็ได้บนไก่ บางคนก็ได้บนหมู และได้เตรียมจัดมาถวายให้เจ้าพ่อเขาแสงแล้วในวันนี้

จะเห็นได้ว่าความหมายในบทนี้ได้กล่าวถึงการขอให้เจ้าพ่อเขาแสงได้ปกปักรักษาคนที่มาร่วมงาน และคนที่แก้บนก็ได้นำสิ่งของมาแก้บนตามที่ได้บนบานไว้แล้ว การขอในเนื้อหาทั่วไปอาจจะขอตามเนื้อหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในงาน เช่น จำนวนผู้คนที่มาร่วมงาน จำนวนสิ่งของ

เครื่องสังเวทที่นำมาแก้บน และเนื้อหาอื่น ๆ ได้อีกโดยไม่จำกัดแต่จะเน้นให้ความสำคัญ บันเทิง ความสนุกสนาน สร้างบรรยากาศในงานแก้บนให้ครึกครื้น

4.4.3 บทบาทหน้าที่ในการลาเจ้าพ่อเขาแสง

หลังจากที่พิธีกรรมการแก้บนเจ้าพ่อเขาแสง ได้เสร็จสิ้นแล้วบทบาทหน้าที่ของเพลงขออีก บทบาทหนึ่งก็คือ การขอลาเจ้าพ่อเขาแสง ซึ่งจะต้องขอไปพร้อมกับการสู่ขวัญให้ร่างทรง เป็นช่วงสุดท้ายของการขอในงานแก้บนเจ้าพ่อเขาแสง เพื่อเป็นการบอกกล่าวขอลาเจ้าพ่อเขาแสงจะใช้ ทำนองดับแลงในการขอ จากการสรุปเนื้อหาจากตัวอย่างในบทขอเนื้อหาขอลา สรุปได้ว่า

เมื่อถึงเวลาอันสมควรแล้วลูกหลานก็จะได้ขอลาเจ้าพ่อเขาแสง งานเลี้ยงปางเดือนเก้าได้เสร็จสิ้นแล้ว ลูกหลานก็จะขออำนาจขอให้ทุกคนอยู่ดีสบาย ขอให้มีความสุขทุกคน

จะเห็นได้ว่าเนื้อหาในบทขอนี้ จะเป็นการขออนุญาตลากลับบ้านและขอพรให้ทุกคนมีความสุขอยู่ดีสบาย เป็นการขอช่วงสุดท้ายของพิธีกรรมการแก้บนเจ้าพ่อเขาแสง ถ้าขอในช่วงนี้เสร็จเรียบร้อยแล้ว บทบาทหน้าที่ของเพลงขอก็จะเสร็จสิ้นอย่างสมบูรณ์

